

İLK ERGENLİK DÖNEMİNDE BENLİK SAYGISININ, EVLİLİK
ÇATIŞMASI, AKRAN İLİŞKİLERİ VE EBEVEYN TUTUMU İLE
OLAN İLİŞKİSİNDE, DUYGUSAL GÜVENLİĞİN ARACI ROLÜ

SEDEF OLCAY ATICI

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2019

İLK ERGENLİK DÖNEMİNDE BENLİK SAYGISININ, EVLİLİK
ÇATIŞMASI, AKRAN İLİŞKİLERİ VE EBEVEYN TUTUMU İLE
OLAN İLİŞKİSİNDE, DUYGUSAL GÜVENLİĞİN ARACI ROLÜ

SEDEF OLCAY ATICI

Işık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 2016

Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, 2019

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA) derecesi
ile sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2019

İŞIK UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İLK ERGENLİK DÖNEMİNDE BENLİK SAYGISININ, EVLİLİK ÇATIŞMASI, AKRAN
İLİŞKİLERİ VE EBEVEYN TUTUMU İLE OLAN İLİŞKİSİNDE DUYGUSAL
GÜVENLİĞİN ARACI ROLÜ

SEDEF OLCAY ATICI

ONAYLAYANLAR:

Dr.Öğr.Üyesi Berna Akçınar Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr.Öğr.Üyesi Z. Deniz Aktan Işık Üniversitesi

Doç.Dr. Özlem Sertel Berk İstanbul Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 20.05.2019

THE MEDIATIONAL EFFECT OF EMOTIONAL SECURITY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SELF-EFFICACY AND MARITAL CONFLICT, PEER RELATIONSHIP AND PARENTAL ATTITUDE IN EARLY ADOLESCENCE

Abstract

Objective: In this study, the effect of parenting attitudes, marital conflict and peer relationship on self-efficacy was assessed by the mediating effect of the emotional security.

Method: A total of 390 early adolescents (202 females, 188 males) were included in the study who were between the ages 10-13 and studying secondary school level in İstanbul and Balıkesir. A Socio-Demographic Form, Rosenberg Self Esteem Scale, Emotional Security Scale, Children's Perceptions of Interparental Conflict Scale, The Parenting Style Scale and Peer Relationship Scale were conducted to the all participants. To apply all scales, necessary permissions were taken from MEB and from adolescents' parents. At the end of the study, descriptive analyses to determine socio-demographic variables, t-test and ANOVA analyses to examine the effects of the socio-demographic variables on emotional security, correlation and multiple regression analyses to test hypotheses were conducted by SPSS Statistics.

Result: As a result of the analyses, significant differences between gender, cities, threat and self-blaming on emotional insecurity were found. Emotional insecurity of adolescents were positively predicted by threat and self-blaming. On the other hand, adolescents's gender (male) and city (Balıkesir) negatively predicted the levels of emotional insecurity. In addition, emotional insecurity had a full mediating role on the relationship between the threat and self-efficacy, whereas had a partial mediating role for the link between the self-blaming and self-efficacy. Results of this study indicated that interparental conflict perception of early adolescents had a crucial role to determine emotional insecurity level and the development of self-efficacy.

Conclusion: The importance of the early adolescence period on development of self- efficacy was well-known. In this period, individuals who have high emotional security level, also have high self-efficacy. The findings of the present study will contribute to the understanding of emotional security, and the factors that effect emotional security level and self-efficacy.

Keywords: Emotional Security, Self-Efficacy, Parenting Attitudes, Marital Conflict, Peer relationship.

İLK ERGENLİK DÖNEMİNDE BENLİK SAYGISININ, EVLİLİK ÇATIŞMASI, AKRAN İLİŞKİLERİ VE EBEVEYN TUTUMU İLE OLAN İLİŞKİSİNDE, DUYGUSAL GÜVENLİĞİN ARACI ROLÜ

Özet

Amaç: Bu çalışmada, ilk ergenlik dönemindeki çocukların, ebeveyn tutumları, çocukların evlilik çatışması algısı ve akran ilişkilerinin duygusal güvenlik seviyeleri aracılığı ile benlik saygılarına yordayıcı etkileri incelenmiştir.

Yöntem: Araştırma, İstanbul ve Balıkesir illerinde ortaokul seviyesinde eğitim gören, 10-13 yaşları arasında 390 öğrenci(202 kadın, 188 erkek) ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara; Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Duygusal Güvenlik Ölçeği, Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Akran İlişkileri Ölçeği verilmiştir. MEB tarafından gerekli izinler alınarak belirlenmiş okullarda, ebeveynleri tarafından araştırmaya katılmasına onay verilen çocuklara, ders saatleri içerisinde anket formları dağıtılarak uygulama gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda sosyo-demografik değişkenlerin değerlendirilmesi için betimleyici analizler, sosyo-demografik değişkenlerin çocukların duygusal güvenlikleri üzerindeki etkilerini incelemek için t-testi ve ANOVA analizleri, hipotezleri test etmek için ise korelasyon ve çoklu regresyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan analizler sonucunda, öncelikli olarak çocukların duygusal güvensizlik seviyeleri üzerinde, cinsiyet, yaşadıkları şehir, tehdit ve kendini suçlama açısından anlamlı farklar bulunmuştur. Evlilik çatışması alt ölçeklerinden tehdit ve kendini suçlama değişkenleri ile ergenlerin duygusal güvensizlik seviyeleri arasında pozitif yönde ilişki vardır. Ergenlerin cinsiyeti (erkek) ve yaşadıkları şehir(Balıkesir), duygusal güvensizlikleri ile negatif yönde ilişkilidir. Bununla birlikte ergenlerin

duygusal güvensizliğinin, tehdit ile benlik saygısı arasındaki ilişkide tam aracılık, kendini suçlama ile benlik saygısı arasında ise kısmi aracılık rolü olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları, özellikle evlilik atışması algılarının ilk ergenlik dönemindeki çocuklarda, hem duygusal güvensizlik seviyelerinin belirlenmesinde hem de benlik saygıları gelişiminde etkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç: Ergenlik döneminin benlik saygısı gelişimi açısından önemi bilinmektedir. Bu dönemde duygusal olarak güvenli bireylerin, benlik saygısının da yüksek olduğu saptanmıştır. Bulgularımızın, duygusal güvenlik, duygusal güvenliği etkileyen faktörler ve benlik saygısı açısından literatüre katkısı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Güvenlik, Benlik Saygısı, Ebeveyn Tutumları, Evlilik atışması, Akran İlişkileri.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sırasında, geçirdiğim zamanımı çok daha kıymetli hale getirmeme yardımcı olan pek çok insan var. Öncelikle tez danışmanım, saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Berna Akçınar'a sonsuz teşekkür ederim.

Göstermiş olduğu sabır ve özveri, yapmış olduğu cesaretlendirmeler, açmış olduğu yeni ufuklar ve çoğu zaman beni utandıracak derecede anlayışıyla, bu süreçteki en büyük şansım olduğu için bir kez daha teşekkür ederim. Kişisel sınırlarımı zorlamama yardımcı olan ve daima yol gösteren saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya Deniz Aktan'a çok teşekkür ederim. Alandaki çalışmalarıyla yol gösteren ve tez jürimde yer alarak bana onur veren Doç. Dr. Hanife Özlem Sertel Berk'e de çok teşekkür ederim. Hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim süresince deneyimlerinden yararlanma fırsatı bulduğum saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Vicdan Yücel'e çok teşekkür ederim. Psikoterapi sürecinde, daima şefkatin önemini vurgulayan ve zorlandığım noktalarda kendi içime şefkat yöneltebilmemi sağlayan saygıdeğer hocam Nilüfer Devecigil'e de çok teşekkür ederim.

Eğitim sürecimde gerekli desteği sağlayan, orada çalıştığım süre boyunca eğitimimi ön planda tutmama yardımcı olan ve hoşgörülerıyla daima yanımda olan işverenlerim, ikinci ailem Çağdaş Osman Çetin ve Okan Kayabaşoğlu'na teşekkür ederim.

Son olarak, canım annem Gülfem Çetintaş'a ve bana karşı annelik içgüdüsünü hiç kaybetmeyen ablam Sezin Atıcı'ya sonsuz teşekkürler!

İÇİNDEKİLER

Onay Sayfası.....	
Abstract.....	i
Özet.....	iii
Teşekkür.....	v
İçindekiler.....	vi
Tablolar Listesi.....	ix
Şekiller Listesi.....	xi
GİRİŞ.....	xii

BÖLÜM 1

1.KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR.....	1
1.1. Ergenlik Dönemi.....	1
1.1.1. Ergenlik Dönemi.....	1
1.1.2. Ergenlik Döneminde Ruh Sağlığı Üzerinde Etkin Faktörler... ..	1
1.2. Ebeveyn Tutumları.....	2
1.2.1. Tutum.....	2
1.2.2. Ebeveyn Tutumlarına Kuramsal Bakış.....	3
1.2.3. Ebeveyn Tutumlarının Önemi ve Ergenler Üzerindeki Etkileri.....	4
1.3. Evlilik Çatışması Algısı.....	7
1.3.1. Evlilik Çatışması Algısına Etki Eden Faktörler... ..	9
1.3.2. Evlilik Çatışması Algısının Ergenler Üzerindeki Etkileri... ..	10
1.4. Duygusal Güvenlik.....	12
1.5. Benlik Saygısı.....	15
1.5.1. Benlik... ..	15

1.5.2. Benlik Saygısı...	15
1.5.3. Benlik Saygısının Ergenlikte Gelişimi ve Etki Eden Faktörler.....	18
1.6. Akran İlişkileri...	18
1.6.1. Akran İlişkilerinin Önemi	19
1.6.2. Akran İlişkilerinin Ergenlikte Gelişimi.....	20
1.7. Araştırmanın Hipotezleri.....	20
BÖLÜM 2	
2. YÖNTEM.....	22
2.1. Örneklem.....	22
2.2. Veri Toplama Araçları	24
2.2.1. Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formu.....	24
2.2.2. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği.....	24
2.2.3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	25
2.2.4. Duygusal Güvenlik Ölçeği.....	26
2.2.5. Anne-Baba Tutum Ölçeği.....	27
2.2.6. Akran İlişkileri Ölçeği.....	28
2.3. İşlem.....	28
2.4. Veri Analizi.....	29
BÖLÜM 3	
3. BULGULAR.....	30
3.1. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular.....	41
3.1.1. Duygusal Güvenlik Yordayıcıları.....	41
3.1.2. Benlik Saygısı Yordayıcıları.....	42
3.2. Duygusal Güvenlik Seviyesinin Aracı Etkisi.....	44
3.2.1. Evlilik Çatışması Tehdit Algısı Değişkeninin Aracı Etkisi	45
3.2.2. Evlilik Çatışması Kendini Suçlama Değişkeninin Aracı Etkisi.....	46
BÖLÜM 4	
4. TARTIŞMA.....	48
4.1. Çalışmanın Sınırlılıkları.....	56

4.2. Sonuç ve neriler..... 57

Kaynaklar

Ekler

Ek A: Ebeveyn Onam Formu

Ek B: Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formu

Ek C: Çocukların Evlilik atışmasını Algılaması leği

Ek D: Rosenberg Benlik Saygısı leği

Ek E: Duygusal Güvenlik leği

Ek F: Anne-Baba Tutum leği

Ek G: Akran İlişkileri leği

zgemiş

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyo-demografik Özellikleri Açısından Sayısal ve Yüzdelerik Dağılımları (n=390)

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Ölçeklerinin Puanlarının Psikometrik Analizi (n=390)

Tablo 3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Ölçeklerinin Korelasyon Analizi (n=390)

Tablo 4. Duygusal Güvenlik Değişkeninin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi (n=390)

Tablo 5. Yıkıcı Aile Temsilleri Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi (n=390)

Tablo 6. Duygusal Tepkisellik Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi (n=390)

Tablo 7. Çatışma Sonrası Duygusal Tepkisellik Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi (n=390)

Tablo 8. Kendini Suçlama Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi (n=390)

Tablo 9. Benlik Saygısı Değişkeninin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi

Tablo 10. Duygusal Güvenlik Değişkeninin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Varyans Analizi ile İncelenmesi (n=390)

Tablo 11. Duygusal Güvenlik Yordayıcılarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi (n=390)

Tablo 12. Benlik Saygısı Yordayıcılarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi (n=390)

Tablo13. Tehdit Değişkeni ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Duygusal Güvenliğin Aracı Rolüne İlişkin Regresyon Analizi (n=390)

Tablo 14. Kendini Suçlama Değişkeni ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Duygusal Güvenliğin Aracı Rolüne İlişkin Regresyon Analizi (n=390)

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kavramsal Çerçeve

Şekil 2. Ergenlerin tehdit değişkeni ile benlik saygısı arasındaki ilişkide duygusal güvenliğin aracı rolüne ilişkin beta katsayıları

Şekil 3. Ergenlerin kendini suçlama değişkeni ile benlik saygısı arasındaki ilişkide duygusal güvenliğin aracı rolüne ilişkin beta katsayıları

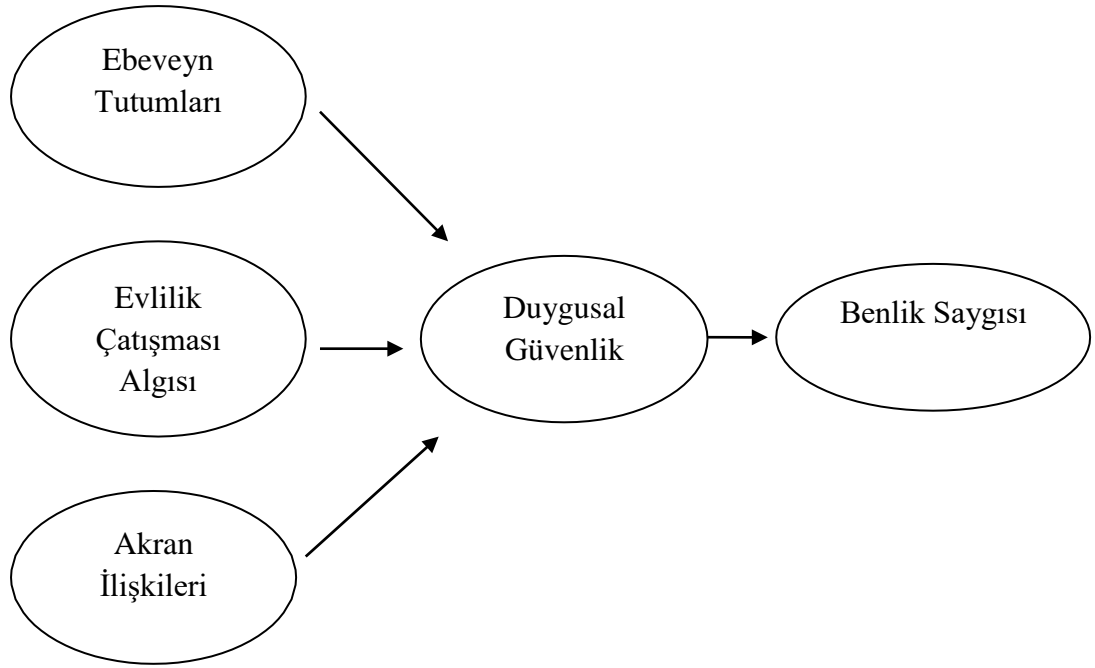
GİRİŞ

Ebeveynler arasındaki ilişki sistemlerinde, diğer tüm sistemler gibi zaman zaman çatışmalar yaşanmaktadır. Ebeveynler arasındaki çatışmanın süresi ve şiddeti kadar, bu çatışmanın çocuk tarafından nasıl algılandığı da oldukça önemlidir (Fincham,1998). Evlilik çatışmalarına dair oluşan algının, çocukların uyum becerilerini ve sosyal yeteneklerini olumsuz yönde etkilediği ve kişilerarası ilişkilerde yetersizlik yaşamalarına sebep olduğu öne sürülmüştür(Grych ve Fincham,1990). Ebeveynler arasındaki çatışmalar, aynı zamanda çocuklarının duygusal güvenliklerini de tehdit etmektedir. Duygusal Güvenlik Teorisi(Davies ve Cummings,1994), yoğun ve yıkıcı çatışma ortamına maruz kalan çocukların, aile içinde gördüklerini genelleştirerek, aile dışında kalan dünyanın güvenli bir yer olmadığını içselleştirmelerine sebep olduğunu ortaya koymaktadır.

Erken çocukluk dönemindeki bireylerin bağlanma stillerinin, yaşam boyu etkileri üzerine yapılan çalışmalar göstermektedir ki, birinci derece bakım vereni ile çocuk arasındaki bağlanma stili, bireylerin yaşamlarının ilerleyen yıllarındaki ilişkilerine çok fazla değiştirilmeden aktarılmaktadır (Yıldız,2012). Yapılan araştırmalar çoğunlukla çocukların yalnızca temel bakım vereni ile arasındaki güven ilişkisine odaklanırken ebeveynleri arasındaki ilişkinin çocuğun güven duygusuna etkileri üzerine yapılan çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Cummings ve Davies (1994) tarafından ileri sürülen Duygusal Güvenlik Teorisi ile birlikte ebeveyn çatışmaları ve çocuğun duygusal güvenliği arasındaki etkileşim önem kazanmaya başlamıştır. Duygusal Güvenlik Teorisi, ebeveynler arasındaki çatışmaların çocuğun duygusal güvensizliği ve uyum davranışları arasında açıklayıcı bir etkisi olup olmadığını incelemektedir (Cummings ve Davies, 2011). Çocuğun duygusal güvenlik düzeyini anlamlandırabilmek için, ebeveynler arası çatışmanın yapıcı ya da yıkıcı olarak tanımlanmasının önemini vurgulayan Cummings ve Davies (2011), aynı zamanda

çocukların dış dünya ile sağlıklı bir ilişki kurabilmek için koruyucu ve tutarlı aile ilişkilerine ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, çocukların yıkıcı çatışmaya maruz kalmaları, ebeveyn-çocuk arasındaki duygusal güvenliği tehdit etmektedir.

Bu araştırmada, Duygusal Güvenlik Teorisi bağlamında, ilk ergenlik dönemindeki çocukların duygusal güvenlik seviyesinin, ebeveyn tutumları, akran ilişkileri ve evlilik çatışması algısı değişkenlerinin benlik saygısı üzerindeki etkide aracı rolü olup olmadığı incelenecektir. Araştırmanın kavramsal çerçevesi Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Kavramsal Çerçeve

BÖLÜM 1

KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR

1.1. Ergenlik Dönemi

1.1.1. Ergenlik Dönemi

İnsanlar, doğumlarından başlayarak ölümlerine kadar pek çok farklı gelişim döneminden geçerler. Bu gelişim süreçlerinin en önemlilerinden biri ise ergenlik dönemi olarak bilinmektedir. Ergenlik döneminde; fiziksel gelişim, cinsel olgunluğa erişim ve sosyal beceri kazanımının artışı ile birlikte, bireyler çocukluktan yetişkinliğe adım atmaktadırlar (Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Öngel, 2012).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenen ergenlik dönemi 10-19 yaş grubu bireyleri kapsamaktadır. Bununla birlikte, bireyler ergenlik dönemindeki psikososyal gelişim açısından erken (ilk) ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik olmak üzere kategorize edilebilir (Çuhadaroğlu, 2000). Erken ergenlik 10-14 yaşları arasındaki süreci kapsarken, orta ergenlik 15-17 yaş dönemini ve geç ergenlik ise 18-21 yaş dönemini kapsamaktadır (Çuhadaroğlu, 2000). Bu araştırma ise, erken (ilk) ergenlik dönemindeki çocuklar ile gerçekleştirilmiştir.

1.1.2. Ergenlik Döneminde Ruh Sağlığı Üzerinde Etkin Faktörler

Bireylerin, hızlı bir değişim ve dönüşüm içine girdiği ergenlik döneminde ruh sağlıkları üzerinde etkili olan pek çok faktörden bahsetmek mümkündür. Bu faktörlerin başında ise ebeveyn tutumları gelir. Çocukların karakter gelişimlerini

tamamlamaları ve bağımsız bireyler haline gelmeleri sürecinde ebeveyn tutumlarının etkisi yadsınamaz. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki: Olumlu anne-baba tutumu arttıkça, ergenlerin sosyal ve duygusal becerileri (Yılmaz, 2014) ve yaşam doyumları (Ünal, 2012) artmaktadır. Bununla birlikte ergenlerin evlilik çatışması algılarının da ruh sağlıkları üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Buehler ve Gerard (2002) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, evlilik çatışması ile ergenlerin uyum problemlerinin pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak, çatışmaya dair algılanan tehditin ise depresyon ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Öz, 1999).

Evlilik çatışmasına bağlı olarak gelişen duygusal güvenlik de ergenlerin ruh sağlığı üzerinde etkili olan faktörlerden biridir. Çatışma sebebi ile ebeveyn-çocuk ilişkisini de etkileyen olumsuz yaşantılar sebebiyle, ergenlerin uyum becerileri olumsuz etkilenmektedir (Katz ve Woodin, 2002). Ergenlik döneminde bireylerin ebeveynleri ile iletişimleri azalırken, akranları ile iletişimlerinde gelişme yaşadıkları bilinmektedir. Akran ilişkilerinin kalitesi ise kişinin başa çıkma becerilerini geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Köse, 2015). Son olarak, Rosenberg (1965) tarafından benlik saygısı olarak tanımlanan, kişinin kendisi ile ilgili değerlilik yargısının, bireyin ruh sağlığı üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Benlik saygısı; bireyin sosyal becerilerini, akran ilişkilerini ve başa çıkma becerilerini etkilemektedir (Özkan, 1994). Tüm bunlar göz önünde bulundurularak, bu çalışmada benlik saygısının; ebeveyn tutumları, evlilik çatışması ve akran ilişkileri ile olan ilişkisinde, duygusal güvenliğin aracı etkisi incelenmiştir.

1.2. Ebeveyn Tutumları

1.2.1. Tutum

Tutumun net bir biçimde tanımlanması ile ilgili olarak pek çok kuramcı farklı görüşler ortaya koymuştur. Bunların başında ise, Thurstone gelmektedir. Thurstone'a (1931) göre tutum, bir objeye yönelttiğimiz olumlu ya da olumsuz bir enerjinin, belli bir yoğunluğa göre derecelendirilmesi ve sıralanması şeklinde tanımlanabilir. Buna benzer bir diğer bakış açısı ise, tutumun bir bireye veya objeye yönelik duygu, düşünce ve davranışları şekillendiren ve düzenleyen bir eğilim olması şeklindedir (Smith,1968).

Tutumların sosyal yaşantı içindeki yerlerini incelediğimizde, bireyler için yol gösterici olduklarını söylemekle birlikte, sosyal hayatı kolaylaştırdıklarını da belirtebiliriz. Ancak zihinsel süreçler ile başlayan tutumların, davranışsal süreçlere de yön verdiği göz önünde bulundurulmalıdır (Tufan ve Güdek, 2008). Bireyin hem sosyal yaşantıya dair algılarına hem de davranışsal süreçlerine yönelik öğeleri içeren tutumlar ile ilgili olarak Kağıtçıbaşı (2008), bunların düzenli ve devamlı süreçler olduğunu vurgulamıştır.

Bireyler, sosyal hayat içerisinde pek çok farklı obje ve bireye karşı farklı tutumlar geliştirmektedir. Baumrind(1971) ise, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri davranışları, çocuk yetiştirme konusunda uyguladıkları yöntemleri ‘anne-baba tutumları’ olarak tanımlamıştır. Çocukların dünyaya gözlerini açtığı ve okul hayatları başlayana kadar en temel eğitimleri aldıkları yer aile kurumudur. Bu sebeple anne baba tutumları, çocukların temel eğitim sürecinde ve kişiliklerinin gelişmesinde aktif bir rol oynamaktadır (Yılmaz, 2007).

1.2.2. Ebeveyn Tutumlarına Kuramsal Bakış

Ebeveyn tutumları, ailenin çocuğa karşı olan davranış ve tutumları ile ailenin çocuktan beklentilerinin bir bütün haline gelmesi olarak açıklanabilir (Darling ve Steinberg, 1993). Çocuk yetiştirirken her ebeveynin farklı bir tutum içerisinde olması beklenmesine karşı, 1900’lü yılların başından beri pek çok araştırmacı, ebeveyn tutumlarını farklı boyutları ile ele alarak kategorize etmeye çalışmıştır. Ebeveyn tutumları, Baumrind (1971) tarafından talep ve kabul boyutlarına bağlı olarak demokratik, otoriter ve izin verici boyutlarında incelenmiştir. Maccoby ve Martin (1983) ise, Baumrind tarafından ortaya konulan talep ve kabul boyutlarını kategorize ederek dört farklı ebeveynlik tutumunu ön plana çıkarmıştır. Ebeveyn tutumları; demokratik ebeveyn tutumu, izin verici-ihmkar ebeveyn tutumu, otoriter ebeveyn tutumu ve izin verici- müsamahakar ebeveyn tutumu olmak üzere dört farklı boyutta kategorize edilmektedir (Maccoby ve Martin, 1983).

Demokratik ebeveynler, çocuğa karşı kabul/ilgi gösterirken, aynı zamanda çocuktan belli bir davranış talebinde bulunup, çocuğu denetlemektedirler (Maccoby ve Martin, 1983). Ebeveynler, çocuklarına karşı sevgi ve sıcaklık davranışlarını gösterirken, aynı zamanda onlara belirli sınırlar çizerek davranışlarını kontrol

ederler. Ayrıca, çocuğa uyması gereken kurallar konusunda da çocuğa destek olmaktadırlar. Örneğin, ebeveyn çocuğun ödevlerini bitirmesini isteyip, yüksek akademik başarı göstermesini beklerken; çocuğun oyun oynama ihtiyacını kabul edip, onun bu ihtiyacını karşılamaya çalışırlar.

Otoriter ebeveynler ise, çocuğu denetleme ve çocuktan davranış talep etme konusunda yüksek beklentilere sahipken, çocuğa karşı kabul ve ilgi gösterme konusunda yetersiz kalmaktadırlar (Maccoby ve Martin, 1983). Örneğin ebeveyn çocuğunun ödevlerini bitirmesini ve yüksek akademik başarı göstermesini isterken; çocuğun oyun oynama ihtiyacını kabul etme ve bu ihtiyacı karşılama konusunda zorlanmaktadır. Aynı zamanda çocuğa karşı sevgi ve sıcaklık gösterme konusunda da yetersizdirler. Maccoby ve Martin'e (1983) göre demokratik ve otoriter ailelerin çocuklarındaki duygusal ve gelişimsel farklılıkların sebebi kabul/ilgi boyutundaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

İzin verici-müsamahakar ebeveynler, çocuğu denetleme ve çocuktan talep boyutunda düşük beklentilere sahipken, çocuğa karşı yeterli derecede kabul ve ilgi göstermektedirler (Maccoby ve Martin, 1983). Örneğin, ebeveynler çocuğun oyun oynama ihtiyacını kabul edip, bunu karşılayabilirken; çocuğa bu konu ile ilgili herhangi bir sınır koymakta ve sorumluluk vermekte zorluk yaşamaktadır.

İzin verici-ihmkar ebeveynler ise hem çocuğa karşı kabul/ilgi gösteremezken, hem de çocuktan davranış talep edemez ve çocuğu denetleyemezler (Maccoby ve Martin, 1983). Ebeveynler çocuğa herhangi bir sorumluluk veremez ve sınır koyamazken, çocuğun oyun oynama ihtiyacını da görmekte ve bunu karşılamakta yetersiz kalmaktadır.

İzin verici ebeveyn tutumlarının her ikisi de çocuğa kural koyma ve onu denetleme konusunda yetersiz kalır. İki izin verici ebeveyn tutumu arasındaki en büyük fark, izin verici-müsamahakar ebeveynler çocuğa karşı hoşgörölü ve sevgi dolu yaklaşırken, izin verici-ihmkar ebeveynler çocuklarına sevgi dolu yaklaşmak ve onlarla ilgilenmek konusunda da yetersiz ve isteksiz kalmaktadır (Yılmaz, 2000)

1.2.3. Ebeveyn Tutumlarının Önemi ve Ergenler Üzerindeki Etkileri

Ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar, çocuklarının hayatlarına dair pek çok konuda belirleyicidir. Çocukların karakterlerinin oluşması ve bir birey olarak sosyal

gelişimlerini tamamlamaları sürecinde ebeveyn tutumlarının etkisi yadsınmaz. Dört farklı ebeveyn tutumu göz önüne alınarak yapılan çalışmalar, ebeveynlerin tutumlarının ergenlerin üzerindeki önemi ve etkisini göstermektedir.

Ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumu, pozitif yönde arttıkça; ergenlerin sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin de pozitif yönde arttığı belirtilmiştir (Yılmaz, 2014). Bir başka çalışma ise ebeveyn tutumlarının, bireyin yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Ünal, 2012). Yani ergenlerin ebeveynlerini destek olarak algılaması, hayat kalitelerini arttıran bir faktördür. Bu açıdan bakıldığında, demokratik ebeveynlerin çocukları kendilerini daha az yalnız hissediyorken, sosyal anlamda daha çok destek aldıklarına dair algıları diğer ebeveyn tutumları ile büyüyen çocuklara kıyasla daha yoğundur (Çeçen, 2008). Baldwin ve arkadaşları (1945), demokratik ebeveyn tutumları ile büyüyen çocukların aileleri tarafından yeni şeyler keşfetme ve deneme yanılma yoluyla öğrenme konusunda desteklendiklerini belirtmiştir. Demokratik ebeveynlerin bu konuda verdiği teşvik göz önüne alındığında, çocuklarının diğer ebeveyn tutumları ile büyüyen çocuklara kıyasla daha planlı, meraklı ve yaratıcı oldukları belirtilmiştir (Afat, 2013). Ebeveyn tutumlarına göre ergenlerin sosyal becerileri karşılaştırıldığında, demokratik ailelerde büyüyen ergenlerin diğer ebeveyn tutumlarıyla büyüyen ergenlere kıyasla daha uyumlu ve ilişkileri besleyici bir tutum içerisinde oldukları ortaya koyulmuştur (Tümkaya, Çelik ve Aybek, 2013). Demokratik ebeveyn tutumu ile büyüyen çocuklar, otoriter ebeveynler ile büyüyen çocuklara kıyasla akademik hayatlarında ve sosyal gelişim alanlarında daha başarılı bireyler haline gelmektedirler (Maccoby ve Martin, 1983). Literatürdeki çalışmalar, demokratik aile tutumu ile büyütülen çocukların, otoriter ebeveynlik tutumları ile büyüyen çocuklara kıyasla daha az kaygılı olduklarını ortaya koymaktadır (Abacı,1986; Akçınar ve Özbek, 2017). Buna ek olarak demokratik tutum ile büyüyen çocuklarda güven duygusunun geliştiği, akran ilişkilerinin daha olumlu yönde ilerlediği, sorumluluk duygusunun pekiştiği belirlenmiştir (Baumrind, 1971; Yılmaz, 2000).

Otoriter ebeveyn tutumu ile büyüyen çocuklarda, içe kapanıklığın yoğun olduğu, kaygının arttığı ve bu çocukların kendilerini ifade ederken bir takım zorluklar yaşadığı gözlemlenmiştir (Baumrind, 1971; Yılmaz, 2000). Bu çocukların, demokratik tutum ile büyüyen çocuklara kıyasla, güven duygularının daha az geliştiği de ortaya konulmuştur (Baumrind, 1966). Diğer taraftan da, otorite

karşısında kurallara uyan ve itaat eden çocuklar haline gelirken; otorite figürünün olmadığı noktada kurallara uymama, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına kendisinden daha güçsüzlere saldırgan bir tutum benimseme meydana gelmektedir (Kuzgun,1972). Otoriter ve kontrolcü ebeveynlerin davranışlarının, çocuklarının bireyselleşmesine izin vermediği bilinmektedir (Akçınar ve Özbek,2017). Psikolojik kontrole maruz kalmak bireylerin benlik gelişimlerine zarar verirken, öz-saygılarını da zedelemektedir (Barber ve Harmon, 2002). Ebeveynleri tarafından sürekli kontrol edilen ve bireyselleşmesine izin verilmeyen bireyler, kendi benlikleri ve yeterlilikleri konusunda daha olumsuz bir algıya sahip olmaktadır(Akçınar ve Özbek,2017). Otoriter ebeveynlere sahip çocukların bir karar vermeleri gerektiğinde, diğer çocuklara kıyasla daha çok bağımlı karar verme stratejisini tercih ettikleri gözlemlenmiştir (Öztürk, Kutlu ve Atlı, 2011). Literatürdeki çalışmalar göstermektedir ki, ebeveynlerinden daha az kabul ve ilgi gören ve buna ek olarak daha fazla otoriter tutuma maruz kalan bireyler ilerleyen yaşlarda daha yüksek endişe ve depresyon belirtisi göstermektedir (Bean, Bush, McKenry ve Wilson,2003). Bunlara ek olarak, kontrol faktörüne bağlı olarak ebeveynlik tutumlarında kültürel farklılıklar da görülmektedir. Örneğin; kontrole ve korumacılığa yönelik ebeveynlik tutumları, Batı kültürlerinde çocuklar için olumsuz algılanmaktadır (Sümer ve Kağıtçıbaşı, 2010). Öte yandan Türkiye ve diğer Asya kültürlerinde ise bu kontrol ve korumacı tutum olumlu olarak değerlendirilmektedir (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010).

İzin verici-ihmkâr ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların dürtü kontrolü sağlamakta zorlandıkları, davranışları ile ilgili olarak kendilerini hoş görme eğilimleri olduğu ve diğer ebeveynlik tutumları ile büyüyen çocuklara kıyasla akademik başarılarının anlamlı bir şekilde düşük olduğu ortaya konulmuştur (Baumrind, 1971; Kuzgun, 1972; Yılmaz, 2000). Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch(1991) tarafından 14-18 yaş grubu ergenler ile gerçekleştirilen ve ebeveyn tutumları ile akademik başarı, sosyal yeterlilik ve sorunlu davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada ise; otoriter ebeveyn tutumu ve izin verici-ihmkâr ebeveyn tutumu ile büyüyen çocukların sonuçları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yukarıda özetlenen çalışmalar, ebeveyn tutumlarının genel etkilerinden bahsetmekte olsa da, dolaylı olarak ergenlerin benlik gelişimleri ile de

ilişkilendirilebilir. Bunların dışında, ebeveyn tutumlarının doğrudan benlik gelişimini etkilediği çalışmalar da bulunmaktadır. Ebeveyn tutumlarının etkilerini inceleyen bir başka çalışma; otoriter ebeveynlerin çocuklarının, maruz kaldıkları baskı sebebi ile akademik başarılarının diğerlerine göre daha yüksek olduğunu ancak benlik saygılarının diğerlerine kıyasla daha düşük olduğunu ortaya koymuştur (Ketsetsiz,Ryan ve Adams, 1998). Ergenler ile yapılan ve farklı değişkenlere göre benlik saygısının araştırıldığı bir çalışmada ise; farklı anne-baba tutumlarına göre ergenlerin benlik saygısı seviyeleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Erbil, Divan ve Önder, 2006). Coopersmith'e (1967) göre, ebeveynleri tarafından yakın ilgi ve sıcaklık gören çocuklar, bu ilgi ve sıcaklığı görmeyen çocuklara kıyasla daha yüksek benlik saygısına sahiptir. Diğer taraftan, çocuğa daha fazla özgürlük tanıyan ve ona rehberlik eden ailelerin çocuklarının, böyle bir rehberlik görmeyen ve kısıtlanan çocuklara kıyasla daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu belirtilmektedir (Coopersmith, 1967). Bunlara ek olarak Coopersmith(1967), belirgin bir şekilde kural tanımlı yapan ve bunları baskı yapmadan uygulamaya geçirebilen ebeveynlerin çocuklarının yüksek benlik saygısına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

1.3. Evlilik Çatışması Algısı

Aile kavramını bir sistem olarak ele alan Aile Sistemleri Kuramı (Bateson, Jackson, Haley ve Weakland, 1956), aile içerisinde yaşanan her olayın ve değişimin aile yapısı üzerinde etkisi olduğunu ele almaktadır.Aile Sistemleri Kuramı'nın temelinde bütünlük ve düzen ilkesi yatmaktadır (Akün, 2017).Sistem içerisindeki yapıların tamamı birbiriyle ilişkilidir ve tüm yapılar işlevlerini sürdürülebilmek için sürekli etkileşim halindedir ve birbirilerini etkilemektedir.Belsky (1981), bu konuyla ilgili olarak, çiftlerin evlilik ilişkisinin, nasıl ebeveynler olacağını etkilediğini ve haliyle çocuğun gelişimsel ve davranışsal gelişiminde bunlardan etkileneceğini belirtmiştir.

Aile kavramı, Bowen'ın (1966) Aile Sistemleri Kuramı'na göre incelendiğinde küçük bir sistem olmasının yanı sıra pek çok farklı dinamiği içinde barındırır.Alt sistemlerden oluşan aile kavramında, öncelikli olarak eşler alt sistemi, ebeveyn alt sistemi ve çocuk alt sistemlerinden bahsedilebilir. Çiftlerin, evlilikleri süresince birbirlerine gösterdikleri davranış, tutum ve duyguların tamamı eşler alt

sisteminde incelenmektedir. Çiftler, eşler alt sistemine ek olarak, çocuk sahibi olduktan sonra ebeveyn alt sistemini de oluşturmaktadır. Evliliklerinin sonlanması durumunda bile ebeveyn alt sistemi içerisinde yer almaya devam ederler. Çocuk alt sistemi ise, başka alt sistemlere dahil olmayan ancak diğer alt sistemler ile sürekli etkileşim halinde ve etkilenmeye en açık yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alt sistemler açısından bakıldığında aile sistemi içerisinde anne-baba arasındaki ilişkinin etki alanı oldukça geniştir. Çiftler arasında var olan çatışmalar, çocuklar için ciddi bir stres faktörü olarak tanımlanmaktadır (Cumming ve Davies, 2002). Ancak Fincham(1998), çocukların anne ve babaları arasında çatışma olarak nitelendirdiği durumların, eşler arasında çatışma olarak görülmeyebileceğini ve eşlerin çatışma olarak değerlendirdiği durumları ise çocukların çatışma olarak algılamayabileceğini ortaya koymuştur. Çocuğun, anne-babası arasındaki çatışmayı değerlendirme şekli, kendisinin de uyum becerilerini ve güven duygusunu etkileyen pek çok faktöre bağlıdır.

Grych ve Fincham(1990) tarafından ortaya koyulan Bilişsel Bağlamsal Model (Cognitive- Contextual Framework), çocuğun maruz kaldığı çatışmayı nasıl algıladığına, nasıl değerlendirdiğine ve ne şekilde yorumladığına dair önemli bir rol oynamaktadır. Bu model göz önüne alındığında, çocuklar öncelikle çatışmayı ya da olumsuz durumu algılar ve değerlendirmeye çalışırlar. Sonrasındaysa, çatışmayla ilgili olarak kendilerinin ne ölçüde sorumlu olduklarını ve bu bununla ne ölçüde baş edebileceklerine dair yorumlar yapar. Bunun sonucunda çocukların evlilik çatışmasına dair algıları, çatışmanın sebebi ve çözümüyle ilgili değerlendirmelerine bağlı olarak gelişmektedir (Grych ve Fincham, 1990).

Evlilik çatışması algısını incelerken üzerinde en fazla durulması gereken faktörler; çatışmanın özellikleri (sıklığı ve şiddeti), çocuğun kendisini bu çatışma esnasında ne kadar güvende ya da ne kadar tehdit altında hissettiği ve çocuğun bu çatışmadan kendisini ne kadar sorumlu tuttuğu şeklinde ortaya konulmuştur (Grych, Seid ve Fincham, 1992). Yaşanan çiftler arası çatışmanın sıklığı arttıkça, çocukların yaşayabileceği bir takım uyum problemlerinin de görülme ihtimalinin arttığı belirtilmiştir (Cummings, Zahn-Waxler ve Radke-Yarrow, 1981). Martin ve Clements (2002) ise ebeveynler arasındaki çatışmanın şiddeti arttıkça ve saldırgan bir tutum benimsedikçe, çocuklarda düşük benlik saygısı ve içe yönelim problemlerinin önünün açıldığını vurgulamıştır. Çocukların çatışma ile ilgili olarak

kendilerini suçlamaları ve çatışmayı kendi benliklerine tehdit olarak görmeleri de çatışmaya müdahale etmelerini tetiklemektedir (Ulu ve Fıfıloğlu 2004).Öte yandan eğer çocuklar evlilik çatışmasıyla ilgili olarak kendilerini suçluyorsa, yani çatışmanın sebebi olarak kendilerini görüyorsa; çatışmadan kaynaklı negatif duygulanımlarının artması da beklenmektedir (Steinberg, 2007).

1.3.1. Evlilik Çatışması Algısına Etki Eden Faktörler

Çocuklarda evlilik çatışması algısına etki eden faktörlerin başında kültürel öğelerin olduğu ortaya konulmuştur (Cummings ve Davies, 2002). Bradford ve arkadaşları (2003), farklı kültürel yapılara sahip ailelerde, çocukların evlilik çatışmasını algılaması ile uyum problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Aile içinde bireylerin birbirine bağlılığı açısından incelendiğinde, bağlılık seviyesi yüksek olan kültürlerde (örneğin; Türk aile kültürü), ebeveynlerin çocuk üzerindeki kontrolü daha yüksek ve çocuğun özerklik seviyesi daha düşük bulunmuştur (Aksoy, Kılıç ve Kahraman, 2009). Yapılan araştırmalar aynı zamanda göstermektedir ki, Türkiye ve diğer Asya kültürlerinde, aile bireylerinin birbirine bağlılığı yüksek olduğu için ebeveynlerin çocuklarına sergiledikleri kontrolcü ve korumacı tutum olumlu olarak değerlendirilebilmektedir (Sümer ve ark., 2010). Ancak Batı kültürleri incelendiğinde, kontrole ve korumacılığa yönelik tutumlar, çocukların özerklik kazanmalarını geciktireceği için olumsuz algılanmaktadır (Sümer ve Kağıtçıbaşı, 2010). Buradan yola çıkarak bağlılığı yüksek kültürlerde, çocukların ebeveynlerine bağlılığı fazla olduğu için evlilik çatışmasını daha olumsuz algılamaları öngörülebilir. Yapılan araştırmalarda belli bir olgunluk düzeyine ulaşan çocukların, evlilik çatışmasını algılama biçimlerinin değiştii ve evlilik çatışmasının yarattığı stresle başa çıkma becerilerinin yükseldii öne sürülmüştür (Kızıldağ ve Şendil,2006).

Kültürel farklılıkların yanı sıra, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının da evlilik çatışması algısı üzerinde aktif bir rol oynadığı bilinmektedir.Bu açıdan yaklaşıldığında,kabul ve ilgi boyutu düşük olan ebeveyn tutumlarından birine maruz kalan çocuğun, evlilik çatışmasını kendisine yönelik tehdit olarak algılaması öngörülebilir. Kabul ve ilgi boyutu yüksek olan ebeveynlik tutumlarıyla büyüyen

çocuklarda ise evlilik çatışmasının yarattığı stres ile başa çıkmanın daha kolay olması beklenmektedir.

Bunlara ek olarak, Alfred Adler'in öne sürdüğü Bireysel Psikoloji Kuramı'na (1920) göre, her insan biriciktir. Buradan yola çıkarak, çocukların ebeveynleri arasındaki evlilik çatışmasını algılamaları noktasında bireysel farklılıklar da göz önünde bulundurulmalıdır. Fincham'ın (1998) belirttiği üzere, çocuklar anne ve babaları arasındaki bir durumu çatışma olarak nitelendirirken, bu durum eşler arasında çatışma olarak görülmeyebilir. Diğer taraftan Fincham (1998), eşlerin çatışma olarak değerlendirdiği durumları ise çocukların çatışma olarak algılamayabileceğini ortaya koymuştur. Çocuğun, anne-babası arasındaki çatışmayı değerlendirme şekli, kendisinin de uyum becerilerini etkileyen pek çok faktöre bağlıdır.

Çocukların evlilik çatışması algısını etkileyen bir diğer önemli faktörün ise, çocuğun sahip olduğu psikolojik sağlamlık olduğu öngörülmektedir. Psikolojik sağlamlık kavramı için, evrensel ve kesin bir tanım olmamakla birlikte; risk veya zorluklarla baş etme, uyum gösterme ve kişinin zorluklara karşı sahip olduğu koruyucu faktör olma hali olarak tanımlanmaktadır (Gizir, 2016). Masten ve Reed (2002) tarafından, kişinin akademik başarısının yüksekliği, sosyal uyumunun fazla olmasının, duygusal problemlerinin azlığı, davranışsal problemlerinin azlığı ve herhangi bir psikopatoloji sahibi olmaması, kişinin yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olması olarak açıklanmaktadır. Buradan yola çıkarak çocukların farklı faktörlerden beslenen psikolojik sağlamlıkları, evlilik çatışmasını nasıl algılayacaklarının ve algıladıkları çatışmada ne ölçüde zorlanma yaşayacaklarının öngörülmesine yardımcı olmaktadır.

1.3.2. Evlilik Çatışması Algısının Ergenler Üzerindeki Etkileri

Ebeveynler arasındaki evlilik çatışmasının, çocuklar üzerinde olumsuz etkileri olduğu ortaya koyulmuştur (Ateş ve Çeçen-Eroğlu, 2017). Evlilik çatışmasının, zorlayıcı ve değişimin en hızlı yaşandığı ergenlik döneminde, çocuklar üzerindeki etkilerinin daha fazla olacağı öngörülmektedir. Evlilik çatışmasının az olduğu bir evde pozitif bir duygusal ortam olduğu için, çocuklar kendilerini daha çok güvende hissederken, daha az davranışsal problem sergiledikleri bulunmuştur

(Yazgan-İnanç, Bilgin ve Atıcı-Kılıç, 2004). Uzun süreli ve şiddetli evlilik çatışmasına maruz kalan çocukların yaşadığı uyum problemlerinin, evlilik çatışmasına maruz kalmayan çocuklara kıyasla daha fazla olduğu bilinmektedir (Grych ve ark., 1992). Yapılan bir diğer araştırmaya göre, evlilik çatışması ile çocuk ve ergenlerin uyum davranışlarındaki problemler arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Buehler ve Gerard, 2002).

Literatürde evlilik çatışması ve çocukların uyum problemlerini inceleyen araştırmalar dikkat çekmektedir. Grych, Fincham, Jouriles ve Mc Donald(2000) tarafından yapılmış olan araştırmaların birinde, 10-14 yaş grubu çocuklarda, evlilik çatışması ve içe yönelim davranışları arasındaki ilişkide cinsiyet farketmeksizin çatışmadan algılanan tehdidin aracı etki gösterdiği belirtilmiştir. Kerig (1998) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada da, erkek çocukların maruz kaldıkları çatışmanın özelliklerinin içe yönelim davranışını yordadığı ortaya koyulmuştur. Başka bir çalışma ise, erkek çocukların çatışmayla ilgili olarak kendilerini suçlamasının dışa yönelim davranışlarını yordadığı belirtilmiştir (Dadds, Atkinson, Turner, Blums ve Lendich, 1999). Grych, Harold ve Miles (2003) tarafından, 11-12 yaşları arasındaki çocuklar ile gerçekleştirilen, içe yönelim ve dışa yönelim davranışlarını inceleyen boylamsal bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, çatışmayla ilgili algılanan tehdidin içe yönelim davranışlarıyla ilişkili olduğu belirtilirken; çatışmayla ilgili kendini suçlamanın ise dışa yönelim davranışlarıyla ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur. Özellikle şiddetli çatışma yaşanan evlerde, çocukların dışa yönelim problemleri yaşadığı ve çevrelerine karşı fazlaca saldırgan bir tutum gösterdikleri gözlemlenmiştir (Demir, 1997). Ülkemizde 9-12 yaşları arasındaki çocuklarla gerçekleştirilen bir araştırmanın sonucunda ise, çocukların çatışmaya dair algıladığı özelliklerin, içe yönelim problemleri ile ilişkili olduğu belirtilirken; çocukların çatışmaya dair algıladıkları tehdidin ise depresyon ile ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur (Öz, 1999).

Literatürde evlilik çatışması algısının çocukların akran ilişkileri ile arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar incelendiğinde, çocukların sahip olduğu olumlu akran ilişkilerinin, evlilik çatışmasının sebep olduğu olumsuz etkileri hafiflettiği görülmüştür (Wasserstein ve La Grace, 1996). Öte yandan başka çalışmalarda, evlilik çatışması sebebiyle, ergenlerin yaşadığı uyum

problemleri incelendiğinde, akran iletişimde beceri eksikliği ve zayıf arkadaşlık ilişkileri de ön plana çıkmaktadır (Kitzman ve Cohen, 2003).

Çocuk ve ergenlerin benlik saygısı gelişimlerinde, aile bireylerinin bireysel tutumları ve kişilerarası ilişkilerinin önemli rolleri olduğu bilinmektedir. Evlilik çatışması algısını benlik saygısı ile ilişkilendiren çalışmaya literatürde az rastlanmaktadır. Mechanic ve Hansell'in (1989) yaptığı bir araştırmaya göre, ergenler evin içerisinde evlilik çatışmasına maruz kalmayı, ebeveynlerinin boşanmasından daha olumsuzdeğerlendirmektedir. Bu olumsuz algı ile birlikte ergenin 'benlik' kavramının zarar görmesi de beklenmektedir. Yapılan araştırmalarda, evlilik çatışmasının artması ile birlikte ergenin benlik saygısının azaldığı gözlemlenmiştir (Pawlak ve Klein, 1997). Buehler ve Gerard (2002) tarafından yapılan çalışmada ise, evlilik çatışmasının artması ile birlikte çocuklarda depresyon ve anksiyete gibi patolojilerde artış görülürken, benlik saygılarının da olumsuz etkilendiği belirtilmektedir.

1.4. Duygusal Güvenlik

Duygusal Güvenlik Teorisi, çocuğun birincil bakım vereni ile kurduğu bağlanma stiline benzer şekilde, ebeveynleri arasındaki ilişkinin ya da çatışmanın yapıcı veya yıkıcı olması durumunu içselleştirerek, aile hayatı dışındaki dünyada ve ilişkilerinde bu içselleştirmelerini genellemesi şeklinde tanımlanabilir (Cummings ve Davies, 2011). Duygusal Güvenlik Teorisi, daha çok ebeveynler arası çatışmanın yıkıcılığına bağlı duygusal güvensizliği öngörmektedir (Davies, Forman, Rasi ve Stevens, 2002). Bu duygusal güvensizlik, yüksek derecede duygusal aktivasyon, ebeveynin duygulanımına maruz kalma ve olumsuz içsel temsillerden meydana gelmektedir (Davies ve Cummings, 1994). Buna bağlı olarak, yüksek derecede çatışmaya maruz kalan çocukların, ebeveynleri arasındaki çatışmaya tepki olarak daha yoğun stres, korku ve tetikte olma hali geliştirdikleri bilinmektedir (Davies ve Cummings, 1998; Gordis, Margolin ve John, 1997). Davies ve Cummings (1998), bağlanma stilleri ile duygusal güvenliğin tek ortak noktasının, çocuğun güven duygusu ile uyumu arasındaki ilişki olduğunu vurgulamışlardır. Çocuk için öncelikli hedefin güvende olma duygusu olduğunu belirten Cumming ve Davies (2010), yıkıcı çatışmaya maruz kalan çocukların, dünyanın güvenli bir yer olmadığı algısını

içselleştirerek yaşadıkları uyum problemlerinin artacağını öne sürmüşlerdir. Cummings ve Davies tarafından 90'lı yılların başında sunulan Duygusal Güvenlik Teorisi, ebeveynler arasındaki evlilik çatışmasının sebep olduğu olumsuz duygulanımı ve etkilenen duygusal süreçleri incelemiştir (Kuyucu, Akyüz ve Şendil, 2017). Çatışmaya maruz kalan çocuğun yaşadığı uyum problemlerini açıklama konusunda; duygusal süreçlerinin işleme, organize edilme ve yönetilme şekilleri kadar, çocuğun bu durumla ne şekilde başa çıktığı da önemlidir (Kuyucu ve ark., 2017).

Duygusal Güvenlik Teorisi'nin temelinde; çocuğun çatışmaya verdiği duygusal tepki, ebeveynlerinin duygulanımına maruz kalmasının düzenlenmesi ve ebeveynleri arasındaki ilişkiye dair içsel temsillerinin oluşması bulunmaktadır. Çocuğun çatışmaya verdiği tepkiler; korku, üzüntü, endişe, öfke olabilir. Ancak maruz kaldığı çatışmanın süresi ve şiddeti ne kadar artarsa, verdiği tepkilerin de şiddeti artacaktır (Kuyucu ve ark., 2017). Ebeveyn duygulanımına maruz kalmasının düzenlenmesi, çocuğun ebeveynleri arasındaki çatışmaya dahil olması ya da o çatışmadan kaçınmasıdır. Çocuk ebeveynlerinin çatışmasına dahil oluyorsa, arabuluculuk yapmaya çalışıyorsa ve bundan olumlu bir sonuç elde ediyorsa; gelecekte yaşanacak olan çatışmalara da sorun çözmek adına dahil olup, çatışmadan daha fazla etkilenecektir (Kuyucu ve ark., 2017). Ebeveynler arasındaki ilişkiye dair içsel temsillerin oluşması ise, çatışmanın sebebi, süreci ve sonucuna bağlı olarak; çocuğun algıladığı tehdittir. Cummings ve Davies (2010), yıkıcı çatışmaya maruz kalan çocukların, yapıcı temsilleri olan çocuklara kıyasla daha fazla tehdit algıladığını belirtmiştir. Ayrıca yıkıcı çatışmaya maruz kalan çocuklar, ebeveynleri arasındaki çatışmanın sonuçları ile baş edebilmek için daha düşmanca içsel temsiller geliştirmektedirler (Grych, 1998; Harold ve Conger, 1997). Literatürdeki başka çalışmalar ise, yıkıcı evlilik çatışması geçmişi olan ailelerde daha fazla kaçınma ve aile içi stres görüldüğünü ortaya koymuştur (Cummings ve Davies, 1996; Sandler, Tein ve West, 1994). Çocukların duygusal güvenlik seviyesinin, evlilik çatışması ile çocuğun uyum problemleri yaşaması arasında aracı etki gösterdiği ortaya koyulmuştur (Cummings, Schermerhorn, Davies, Goeke-Morey ve Cummings, 2006). Buna ek olarak, yapılan çalışmalar duygusal güvenliğin, evlilik çatışması ile uyku, akademik başarı ve bazı sağlık problemleriyle de aracı etki görevi üstlendiği belirtilmektedir (El-Sheik, Buckhalt, Keller, Cummings ve Acebo, 2007).

Duygusal güvenlik, davranış, duygu, düşünce ve dürtülerden oluşan birden fazla alandaki işlevlerin değerlendirilmesi ile oluşmaktadır (Cummings ve Davies, 1996). Bu nedenle ilkökul çağındaki çocukların davranışlarıyla ilgili doğru sonuçlar vermekle birlikte, ergenlik dönemine kadar bu davranışların ve öznel yaşantıların hatırlanması ile ilgili güvenilir sonuçlar ortaya çıkmamaktadır (La Greca, 1990). Dahası, alanda yapılmış çalışmalar göstermektedir ki, ebeveynler arası çatışmalar, çocukların erken ve orta ergenlik döneminde karşılaşılabileceği psikolojik uyumsuzluk üzerinde ciddi anlamda bir risk faktörü olmaktadır (Buchanan, Maccoby ve Dornbusch, 1991; Jouriles, Spiller, Stephens, McDonald ve Swank,2000). Bu riskin büyük ve önemli bir kısmı, ergenlerin ebeveynler arasındaki çatışmaya karşı geliştirdikleri hassasiyet olabilir (Davies ve ark., 2002). Öncelikle erken ergenlik dönemindeki çocukların aile içindeki olumsuz kişilerarası ilişkilerin psikolojik ve ilişkişel anlamını yorumlama becerileri yaşlıtlarına göre daha fazla gelişmiş değildir (Davies, Myers ve Cummings, 1996). Ancak çatışmaya maruz kalan ergenlerin ortaya koydukları değerlendirmelerin zaman içinde daha tutarlı olduğu görülebilir (Jouriles ve ark., 2000). Bu nedenle ebeveynler arasındaki çatışma, aile içi ilişkilerin içsel temsilleri ve çocuğun uyum mekanizmaları arasında aracı etkiler görülebilir (Davies ve ark., 1996; Jouriles ve ark., 2000). Bir diğer önemli nokta ise, ebeveyn çatışması ile başa çıkmada yaş farklılıklarından kaynaklı büyük ve önemli farklar olduğunu söylemek her ne kadar zor olsa da (Buchanan ve ark., 1991), çatışmadan kaçınma ve çatışmaya dahil olma davranışının erken ve orta ergenlik döneminde en yüksek seviyeye ulaştığı bilinmektedir (Cummings ve ark.,1981).

Ebeveynlik tutumları, evlilik çatışmasının çocuğun uyum davranışları üzerindeki etkisi ile bağlantılıdır. Literatürdeki çalışmalar ebeveynlik tutumlarının, evlilik çatışmasını dolaylı olarak çocukların sosyal uyumlarına bağlayan bir ara değişken olduğunu belirtmektedir (Parke, Kim, Flyr, McDowell, Simpkinsve Killian, 2001). Yıkıcı evlilik çatışması ile birlikte, evlilik ilişkisi içerisindeki deneyimler ebeveyn-çocuk ilişkisine doğru yayılmakta ve ebeveyn-çocuk ilişkisi içerisinde zorlanmalar başlamaktadır (Erel ve Burman, 1995). Sonuç olarak, ebeveyn-çocuk ilişkisine kadar uzanan olumsuz yaşantılar sebebiyle çocukların uyum becerileri olumsuz yönde etkilenmektedir (Katz ve Woodin, 2002). Öte yandan, yapıcı evlilik çatışması içerisinde olan ebeveynler ise, çocuklarının gelişimi üzerinde olumlu

etkileri olan ebeveyn tutumları içerisinde hareket ettiği ortaya koyulmuştur (Cowan ve Cowan, 2004).

1.5. Benlik Saygısı

1.5.1. Benlik

Benlik kavramı, pek çok farklı tanıma sahiptir. Türk Dil Kurumu tarafından ise, “Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik ve şahsiyet” olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda, bireylerin benlik kavramının gelişmesi kişinin kendisini tanımaya ve kendisini bilmeye başladığı süreçte oluşur (Kuzgun,1972).

Bilişsel süreçler tarafından geliştirilen ve onlar tarafından kontrol edilen benlik kavramı, sosyal çevreden aldığı geri bildirimler ile şekillenip, toplum ile etkileşime de girmektedir (Taşgit, 2012). Kağıtçıbaşı'nın (2012) da belirttiği gibi, sosyal bir iletişim ile şekillendiği ve sosyal yaşantı içinde var olduğu için benlik kavramına sosyal bir üründür denilebilir.

Literatürde, benlik ile ilgili pek çok farklı kavramsal model bulunmaktadır. Coopersmith (1967) benliği tek boyutlu bir kavram olarak değerlendirirken, Piers ve Harris (1969) benlik kavramının hem tek boyutlu hem de farklı bileşenlerden oluşan karma bir yapı olduğunu öne sürmüştür. Diğer taraftan Rosenberg (1965), benliğin ‘mevcut benlik’, ‘arzu edilen benlik’ ve ‘sunulan benlik’ olmak üzere 3 farklı boyutu olduğunu vurgulamış ve onu bir nesne gibi incelemiştir (Korkmaz ve Uysal, 1996). Bu modele göre bireyin hali hazırda sahip olduğu benlik kavramı mevcut benlik, bireyin sahip olmadığı ancak sahip olmayı istediği benlik kavramı arzu edilen benlik, topluma yansıttığı ve sahip olup olmamasının önemsiz olduğu benlik kavramı ise sunulan benlik olarak kategorize edilmektedir (Rosenberg, 1965). Bireyin sahip olduğu farklı benlik kavramlarının çatışması halinde, kişinin uyum sürecinin, dengede olma halinin bozulacağı ve benlik saygısının azalacağı öngörülmektedir.

1.5.2. Benlik Saygısı

Benlik saygısı bireyin kendine dair değerlendirmeleri sonucunda benliğini tüm yönleriyle kabul etmesi ve olduğu kişiden memnun olması şeklinde tanımlanabilir. Literatürde de benlik saygısı ile ilgili olarak ortaya koyulmuş farklı

çalışmalar mevcuttur. Benlik saygısını Decay ve Kenny (1995), motivasyon kaynağı olarak tanımlarken, temelinde kişinin kendini olumlu değerlendirme ihtiyacı olduğunu belirtir. Benlik saygısı üzerine yaptığı çalışmaları ile bilinen Bandura (1999) ise benlik saygısını, kişinin hedef ve amaçlarına ne ölçüde ulaşabileceğine dair sahip olduğu inanç şeklinde ifade etmektedir.

Bireylerin benlik saygısını, kişinin kendi benliğine dair tutumu belirlemektedir. Bireyin benliğine dair sorgulamaları ve değerlendirmeleri sonucunda ulaştığı değerlilik yargısı, kişinin benlik saygısı düzeyinin artması ya da azalması durumunda etkili bir rol oynamaktadır (Rosenberg, 1965). Birey, olduğu kişi olmaktan mutluysa ve hedeflerini gerçekleştirebileceği konusunda kendisine inanıyorsa kişinin benlik saygısının yüksek olduğu; ancak kendisinden memnun değilse ve kendisine dair inancı yüksek değilse benlik saygısının düşük olduğu belirtilmektedir (Avanoğlu, 2004). Rosenberg'e (1965) göre, kişinin benliğine dair yaptığı değerlendirmeler sırasında kişi kendisine karşı olumlu bir tutum içerisindeyse benlik saygısının yüksek, olumsuz bir tutum içerisindeyse benlik saygısının düşük olması beklenmektedir.

Benlik saygısı, kişilerin psikolojik iyi olma hali ile de ilgilidir. Düşük benlik saygısına sahip olan bir birey, kendisine karşı acımasız davranır, amaçlarına ve hedeflerine ulaşamayacağını düşünür, herhangi bir konuda sahip olduğu becerilerinden şüphe duyar, başkalarının düşüncelerini oldukça önemser ve fazlasıyla etkilenir (Çağlayan, 2011). Yüksek benlik saygısına sahip olan bir birey ise, kendisine inanır, sahip olduğu becerileriyle ilgili olumlu bir bakış açısı vardır, kendisine güvenir ve kendisini olduğu gibi kabul etme ve sevmeye eğilimindedir (Buluş ve Cevher, 2007). Benlik saygısının seviyesi, kişinin hayatında oldukça etkilidir. Bireyin akademik ve sosyal başarılarını, stres faktörleriyle karşılaştığında başa çıkma becerilerini ve arkadaşlık ilişkilerinin kalitesini etkilemektedir (Özkan, 1994).Yapılan araştırmalara göre, benlik saygısı kişinin karar verme stillerini ve karar verme konusunda özsaygısını da anlamlı derecede yordamaktadır (Avşaroğlu, 2007).

Ergenlerle benlik saygısı ile ilgili yürütülen araştırmalarda, ebeveynler ile kurulan ilişkinin önemi dikkat çekmektedir. Ebeveynleri ile olan ilişkisini, güvenli ve yakın olarak betimleyen ergenlerin, diğerlerine kıyasla benlik saygılarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Bayraktar, Sayıl ve Kumru, 2009).Ergenlerin,

ailelerinden gördükleri kabul ve ilginin, benlik saygıları üzerinde olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir (Şirvanlı-Özen, 2009).Ergenler üzerindeki ebeveyn kontrol ve denetiminin ise, birey tarafından kendisine yönelik ilgi olarak değerlendirilmesiyle birlikte olumlu bir hal aldığı ve ergenlerin benlik saygılarını arttırdığı görülmüştür (Kındap, Sayıl ve Kumru, 2008).

Ergenlerin benlik saygısı ile ilgili yapılan çalışmalarda, sıklıkla üzerinde durulan bir diğer önemli konu ise akran ilişkileridir. Kaner (2000), ergenlik döneminde kişinin bireyselleşmesi ve bağımsız bir birey haline gelmesinde akran ilişkilerinin önemini vurgulamıştır. Akran ilişkilerinin güçlü olması, ergenin ait olma duygularını pekiştirerek özgüvenini ve benlik saygısını arttırmaktadır (Dornbusch, 1989). Ergenlik dönemindeki bireylerin, akran grubu tarafından kabullenilme ve onlar tarafından onaylanma ihtiyacı artar. Bu süreçte ergenler, kendi değerlerini akranlarının onay ve kabulü ile belirlemektedir. Sağlıklı akran ilişkilerine sahip olan ergenler kendilerini sevilmeye değer bulur. Bu sebeple kendilerini oldukları gibi kabul etme ve bir birey haline gelme süreçleri hızlanır.

Literatür incelendiğinde, ergenlerin benlik saygıları ile ilgili olarak, sahip oldukları evlilik çatışması algısının da etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Ebeveynler arasındaki evlilik çatışması sırasında, çocuklar kendilerini suçlayabilir ya da çatışma sebebiyle kendi benliklerini tehdit altında hissedebilirler (Ulu ve Fışıloğlu, 2004). Martin ve Clements (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveynler arasındaki çatışmanın şiddeti arttıkça ve saldırgan bir tutum benimsedikçe, çocuklarda düşük benlik saygısı ve içe yönelim problemlerinin önünün açıldığı vurgulanmıştır. Yapılan araştırmalarda, evlilik çatışmasının artması ile birlikte ergenlerin benlik saygısının ciddi anlamda azaldığı gözlemlenmiştir (Pawlak ve Klein,1997). Buehler ve Gerard (2002) tarafından yapılan çalışmada ise, evlilik çatışmasının artması ile birlikte çocukların benlik saygılarının da olumsuz etkilendiği belirtilmektedir.

Ergenlerin benlik saygısı ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda, cinsiyetin de önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Buna göre yapılan çalışmalar incelendiğinde, kız çocukların ve ergenlerin benlik saygılarının, erkek çocuklara ve ergenlere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır (Özkan, 1994). Diğer taraftan Eriş ve İkiz (2013) tarafından yapılan bir araştırmada, ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı belirtilmiştir.Yenidünya (2005) tarafından yapılan bir araştırmada da ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyetlerine göre

anlamli derecede farklılaşmadığı ortaya koyulmuştur. Uyanık Balat ve Akman (2004) tarafından ergenler ile gerçekleştirilen bir araştırmada da kızlarla erkeklerin benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan, 9-13 yaşları arasındaki yüzücü ergenlerle yapılan bir araştırmaya göre, kızların benlik saygısının erkeklere kıyasla daha düşük olduğu ortaya koyulmuştur (Karakaya, Coşkun ve Ağaoğlu, 2006).

1.5.3. Benlik Saygısının Ergenlikte Gelişimi ve Gelişime Etki Eden Faktörler

Benlik saygısının gelişimi, bireyin doğumundan itibaren başlayan ve her gelişim dönemi ile birlikte şekil değiştiren, bazen kriz ile kuvvetlenen bir olgudur (Erikson, 1959). Cotton (1985), benlik saygısının üç temel faktörden beslendiğini ve bunların sırasıyla 'başkalarının saygısını kazanmak', 'özyeterlilik' ve 'kişinin bu kaynakları kendisi için doğru şekilde kullanabilmesi'; bir başka deyişle 'kendilik' kavramı olarak vurgulamıştır.

Bireyin ergenlik dönemine kadar belirli dönüşümler geçirerek gelen benlik saygısının, ergenlik dönemi boyunca bazı kırılma noktalarından geçmesi beklenmektedir. Bir ergen için, benlik saygısının büyük bir bölümü dış görünümü ve fiziksel özelliklerinden oluşmaktadır (Harter, 1983). Ergenlerin benlik saygısının gelişiminde Harter'a (1983) göre, fiziksel özellikleri takip eden en önemli faktör olarak akran ilişkileri ve arkadaşlar tarafından kabullenilme gelmektedir. Bunlara ek olarak, ergenlik döneminde akademik başarı ve ahlaki değerlerin, benlik saygısı üzerindeki etkisinin fiziksel özellikler ve akran ilişkilerine kıyasla arka planda kaldığı belirtilmiştir (Balat ve Akman, 2004).

1.6. Akran İlişkileri

Bireyin dünyaya geldiği andan itibaren sosyal ilişki ağlarına ihtiyacı vardır. Ebeveynler ile başlayan, kan bağı olan yakınlarla devam eden ve okul hayatının başlaması ile üst düzeye ulaşan sosyal ilişki ağlarının, şüphesiz en önemlilerinden birisi kişinin kendi yaş grubundaki insanlarla kurduğu ilişkidir. Akran ilişkisi olarak adlandırılan bu sosyal ilişki çeşidi, ergenlik dönemine kadar ebeveynlerin kontrolünde ve dengeli ilerlerken, ergenlik döneminde aileden uzaklaşmanın ve arkadaş ilişkilerine yönelimin arttığı bilinmektedir. Olumlu akran ilişkilerinin

koruyucu etkilerinin olduğu ve sosyal becerileri arttırdığı ortaya konulmuştur (Kaner, 2000).

Akran ilişkileri; bireyin diğer insanlara bağlılık duyması, onlar ile güven ilişkisi kurması, karşılıklı özdeşim geliştirmesi ve belirli noktalarda kendini onlara açması ve rahat ifade edebilmesi şeklinde kategorize edilmektedir (Kaner, 2000). Bireyin diğer insanlara bağlılık duyması, bir gruba ait olma arzusu ve o gruba hissedilen sadakat duygularını ifade ederken, onlar ile güven ilişkisi kurması karşılıklı olarak sırların ve verilen sözlerin tutulması olarak açıklanabilir. Kişilerin karşılıklı özdeşim geliştirmesi, birlikte zaman geçirdikçe birbirlerine benzemeye başlamasıdır. Aynı yaş gruplarındaki bireylerin, birbirleriyle daha kolay iletişim kurabilmeleri ve kendilerini onlarla daha rahat hissetmeleri de akran ilişkilerini tanımlayan önemli noktalardandır.

1.6.1. Akran İlişkilerinin Önemi

Ergenliğin başlaması ile birlikte güç kazanan akran ilişkileri, ergenin bireyselleşmesinde ve bağımsız bir birey haline gelmesinde büyük bir rol oynamaktadır (Kaner, 2000). Ergenlik dönemine kadar büyük ölçüde ebeveynlerinin kontrolünde yaşayan bireyin, ergenlik dönemiyle birlikte özgür ve bağımsız olma arzusu artar. Akran grupları içerisindeki etkileşim sayesinde bağımsız bireyler haline gelme süreçleri hızlanır. Dornbusch'a (1989) göre akran ilişkilerinin güçlü olması, ergenin ait olma duygularını pekiştirerek özgüvenini ve benlik saygısını arttırmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin, akran grubu tarafından kabullenilme ve onaylanma ihtiyacı belirgin hale gelir. Sağlıklı akran ilişkilerine sahip olan ergenin, sevilmeye değer olduğu inancı pekişir ve kendisini olduğu gibi kabul etmesi daha kolay olur. Akran grupları tarafından onaylanmayan, kabul görmeyen bireylerde ise birçok olumsuz sosyal ve davranışsal problemler görülür, saldırganlık davranışları artar (Smith ve Sandhu, 2004). Sağlıklı akran ilişkilerine sahip ergenlerin, geri bildirimler vererek kişilerarası ilişkileri geliştirme ve bir takım toplumsal normların yerleşmesi gibi konularda birbirlerine yardımcı oldukları da gözlemlenmiştir (Henggeler, 1989).

1.6.2. Akran İlişkilerinin Ergenlikte Gelişimi

Ergenlik dönemi, bireyin pek çok anlamda değişim ve dönüşüm geçirdiği bir evredir. Bu süreçte, ebeveynlerin denetiminden uzaklaşarak, akranlar ile ilişkileri geliştirme ve onlar tarafından onaylanma ihtiyacı gözle görülür bir biçimde belirginleşir (Atik, Çoban, Çok, Doğan ve Karaman, 2014). Bireyin bir takım sosyal roller kazanmaya başladığı, hayatı anlamlandırma sürecine yardımcı olacak akran grupları içerisinde bulunması, bireyselleşme ve kimlik gelişimini tamamlama sürecinde oldukça önemlidir. Ergenin içinde bulunduğu akran grubu ile iletişimin ne kadar kaliteli olduğu ve grubun sahip olduğu niteliklerin neler olduğu, ergenin olumlu bir kişilik geliştirebilmesi üzerinde oldukça etkilidir (Köse, 2015). Akran grubu, ergenin kendini objektif olarak değerlendirebileceği, güçlü ve zayıf yönleri ile daha kolay yüzleşebileceği bir alan sağlar (Köse, 2015). Bu dönemde akran grubu, ergen için yaşamsal bir öneme sahiptir. Birey için arkadaşlık ilişkilerinin önemi, hayatının herhangi bir noktasında ergenlik dönemindeki yoğunluğunda yaşanmaz. Çünkü kişi için yakın çevresinde, kendisini dinleyen, yargılamayan, kendisiyle benzer sorun ve sorumluluklara sahip kişilerle iletişimde olmak, başa çıkma becerilerinin gelişmesi konusunda en önemli yardımcıdır (Köse, 2015).

1.7. Araştırmanın Hipotezleri

Yukarıda özetlenen kuramsal çerçeveler ve literatür bilgisine uygun olarak bu çalışmanın amaçları: (1) ebeveyn davranışları ile duygusal güvenlik ve benlik saygısının ilişkisinin; (2) akran ilişkileri ile duygusal güvenlik ve benlik saygısının ilişkisinin; (3) ergenlerin ebeveynlerinin çatışmasını algılama biçimlerinin duygusal güvenlik ve benlik saygısı ile ilişkisinin; (4) duygusal güvenliğin, ebeveyn davranışları, akran ilişkileri ve ebeveyn çatışması değişkenlerinin benlik saygısını yordamasında, aracı etki rolü üstlenmesinin incelenmesidir.

Bu amaçlar dahilinde incelenen ve araştırma sonucunda doğrulanması ön görülen hipotezler aşağıdaki gibidir:

H1: Benlik saygısı değişkeninin, ergenlerin cinsiyetlerine göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir. Erkeklerin benlik saygısının, kadınlara göre daha yüksek olması beklenmektedir.

H2: Duygusal güvenlik değişkeninin, ergenlerin cinsiyetlerine göre değişkenlik göstermesi beklenmektedir. Kadınların, duygusal güvensizliğinin, erkeklere göre daha yüksek olması beklenmektedir.

H3: Cinsiyet, ailenin eğitim durumu, yaşanan şehir, ebeveynlik tutumları, akran ilişkileri ve algılanan çatışma özelliklerinin, ergenlerin duygusal güvenlik seviyelerini yordaması beklenmektedir. Olumlu ebeveyn tutumları ve akran ilişkileri, bireylerin duygusal güvensizliği ile negatif yönde ilişkilendirilirken, evlilik çatışması algısı ile pozitif yönde ilişkili olacağı düşünülmektedir.

H4: Cinsiyet, ailenin eğitim durumu, yaşanan şehir, ebeveynlik tutumları, akran ilişkileri, algılanan çatışma özelliklerinin ve duygusal güvensizlik seviyesinin, ergenlerin benlik saygısı seviyelerini yordaması beklenmektedir. Olumlu ebeveyn tutumları ve akran ilişkileri, bireylerin benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkilendirilirken, evlilik çatışması algısı ve duygusal güvensizlik ile negatif yönde ilişkili olacağı düşünülmektedir.

H5: Duygusal güvenlik seviyesinin, akran ilişkileri, evlilik çatışması ve ebeveyn tutumlarının benlik saygısını yordaması üzerinde aracı etkisi olması beklenmektedir. Olumlu ebeveyn tutumları, yapıcı evlilik çatışması algısı ve olumlu akran ilişkileri, ergenlerin duygusal güvenlik seviyelerini arttırırken; duygusal olarak güvenli olma halinin ergenlerin benlik saygısını arttıracağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini 10-13 yaş grubunda yer alan, İstanbul ve Balıkesir’de 3 olmak üzere toplamda 6 farklı ortaokuldan 390 ergen oluşturmaktadır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden, uygun örnekleme yöntemi ile İstanbul ve Balıkesir illerinde ortaokul seviyesinde eğitim gören, Türkçe konuşup cevap verebilen ve ebeveynleri tarafından araştırmaya katılmasına izin verilen ergenler, çalışmaya dahil edilmişlerdir. Veri toplama sürecinde gerekli MEB izinleri alınarak, uygulamada kolaylık olması amacıyla Ümraniye Emrullah Turanlı Ortaokulu, Çekmeköy Yiğit Koleji, Ulus Mef Okulları, Şişli Şehit Murat Demirci Ortaokulu, Edremit Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, Edremit Üstek Koleji’nden yararlanılmıştır. Bu okulların 3 tanesi devlet okulu, 3 tanesi de özel okuldur. Çocukların anne-babasından birinin veya her ikisinin vefatı, örneklemin dışlama kriteri olarak belirlenmiştir.

MEB’in yayınladığı son rakamlara göre 2017/2018 eğitim-öğretim yılında ortaokul seviyesinde öğrenim gören öğrenci sayısı 5,355,546’dır. Raosoft Örneklem Hesaplama Aracı ile yapılan hesaplamalar sonucunda; %5 hata payını öngören, %95 güven aralığında bulunanve %50 normal dağılım içerisinde yer alması beklenen örneklem sayısı 385 olarak belirlenmiştir. Toplamda 412 katılımcıya ulaşılan araştırmada, ölçek ve formların dağıtıldığı 22 katılımcının formları, ölçeklerin eksik doldurulması, dışlama kriteri olması veya katılımcının araştırmadan ayrılmak istemesi üzerine çıkarılmıştır. Sonuç olarak, yaşları 10-13 arasında olan katılımcıların %9.7’si (N=38) 10 yaşında, %34.9’u (N=136) 11 yaşında, %28.2’si

(N=110) 12 yaşında ve %27.2'si (N=106) 13 yaşında olup yaş ortalaması 11.73'tür (SS= .96). Katılımcıların %51.8'i (N=202) kız, %48.2'si (N=188) erkektir.

Katılımcıların ve ebeveynlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine ve eğitim durumlarına ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyo-demografik Özellikleri Açısından Sayısal ve Yüzdelerik Dağılımları

		Dağılımı	Yüzdelerik Dağılımı(%)
Yaş	10	38	9.7
	11	136	34.9
	12	110	28.2
	13	106	27.2
Cinsiyet	Kadın	202	51.8
	Erkek	188	48.2
Şehir	İstanbul	200	51.3
	Balıkesir	190	48.7
Okul	Resmi	263	67.4
	Özel	127	32.6
Anne-Baba Medeni Durumu	Birlikte	345	88.5
	Boşanmış	36	9.2
	Ayrı yaşıyor	9	2.3
Anne Eğitim Durumu	İlkokul mezunu değil	14	3.8
	İlkokul mezunu	100	27.4
	Lise mezunu değil	33	9.0
	Lise mezunu	107	29.3
	Üniversite/Yüksekokul	111	30.4

Baba Eğitim Durumu	İlkokul mezunu değil	4	1.1
	İlkokul mezunu	82	23.0
	Lise mezunu değil	33	9.2
	Lise mezunu	108	30.3
	Üniversite/Yüksekokul	130	36.4
Gelir Düzeyi	0-1500 TL	15	5.1
	1500-2500 TL	45	15.2
	2500-3500 TL	61	20.6
	3500-4500 TL	45	15.2
	4500 ve üzeri	130	43.9

N=390

2.2. Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada; Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Duygusal Güvenlik Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Akran İlişkileri Ölçeği kullanılmıştır. Bunlara ek olarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilmek amacıyla sosyo-demografik veri ve bilgi formu verilmiştir.

2.2.1. Sosyo-Demografik Veri ve Bilgi Formu

Araştırmaya katılan çocukların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilmek ve sosyo-ekonomik farklılıkların araştırma sonucuna yansımalarını görebilmek amacıyla sosyo-demografik veri ve bilgi formu hazırlanmıştır. Hazırlanan formda, ergenlerin yaşı, cinsiyetleri, ebeveynlerinin medeni durumu, ebeveynlerinin eğitim seviyesi ve gelir düzeylerine dair bilgi toplamak amaçlanmıştır.

2.2.2. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği

Çocukların evlilik çatışmasını algılamasını ölçmek amacıyla, Grych, Seid ve Fincham (1992) tarafından geliştirilen ‘Children’s Perceptions of Interparental

Conflict' ölçeği kullanılmıştır. Toplamda 35 maddeden meydana gelen ölçek, 17 maddesi çatışma özellikleri (ör. "Annem ve babam tartışırken çıldırımış gibi olurlar."), 9 maddesi tehdit (ör. "Anne-babam tartıştiklarında bana da bağıracaklarından korkarım.") ve 9 maddesi kendini suçlama (ör. "Anne-babamın tartışmaları genellikle benim suçumdur.") olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır(Ulu,2004). Ölçek, 3'lü Likert tipi sorulardan meydana gelmiş olup, cevaplandırılması 'doğru', 'bazen/biraz doğru' ve 'yanlış' şeklinde yapılmaktadır. Ölçeğin puan hesaplamasında ise 'doğru' seğeneği 2 puan, 'bazen/biraz doğru' seğeneği 1 puan ve 'yanlış' seğeneği 0 puan olarak belirlenmiştir. Ölçeğin 10 maddesi ise ters kodlanarak işleme alınmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, yüksek düzeyde ve olumsuz evlilik çatışması algısına işaret ederken; düşük puanlar ise daha düşük düzeyde ve daha olumlu evlilik çatışması algısını göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenirlilik çalışması Ulu (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin, 9-12 yaş grubu tarafından rahatlıkla cevaplandığı ve geçerlilik, güvenirlilik katsayılarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı, çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama alt boyutları için sırasıyla .84, .78 ve .77 olarak bulunmuştur (Ulu, 2004). Bu çalışmada da iç tutarlık katsayıları yine sırasıyla .88, .82 ve .80 olarak hesaplanmıştır.Ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısı incelendiğinde ise .90 olarak belirlenmiştir.

2.2.3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Benlik saygısını ölçmek amacıyla, Morris Rosenberg(1965) tarafından geliştirilen Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Veri toplarken, toplamda 12 alt test ve 63 madde içeren ölçeğin, yalnızca benlik saygısı alt ölçeği(ör. "Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.") uygulanmıştır.10 maddeden oluşan benlik saygısı alt ölçeği, cevapları "ok doğru" seviyesinden "ok yanlış" seviyesine doğru giden 4'lü Likert ile değerlendirilmektedir. Ölçeğin puanlaması; 'çok doğru' seğeneği 1 puan, 'doğru' seğeneği 2 puan, 'yanlış' seğeneği 3 puan ve 'çok yanlış' seğeneği 4 puan olacak şekilde yapılırken, 5 madde ters kodlanarak işleme alınmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, yüksek benlik saygısını temsil ederken; düşük puanlar ise bireyin benlik saygısının azlığını işaret etmektedir. Ölçeğin, Türkçe geçerlilik/güvenirlilik çalışması 1986 yılında uhadaroğlu tarafından gerçekleştirilmiştir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin

ölçüt-bağımlı geçerlilik katsayısı .71 bulunmuş olup, Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .85 olarak belirtilmiştir (Kutlu ve Soğukpınar, 2014). Bu çalışmada ise iç tutarlık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır.

2.2.4. Duygusal Güvenlik Ölçeği

Çocukların duygusal güvenlik seviyelerini ölçmek amacıyla, 2002 yılında Davies, Forman, Rasi ve Stevens tarafından geliştirilmiş olan ‘Security in Interparental Subsystem Scale’ kullanılmıştır. Toplamda 12 maddeli ölçek, cevapları “kesinlikle doğru değil” seviyesinden, “kesinlikle doğru” seviyesine doğru giden 4’lü Likert tipi ölçek ile değerlendirilmektedir. Ölçek, 3 maddesi yıkıcı aile temsilleri (ör. “Ailemizin geleceği için endişelenirim.”), 3 maddesi duygusal tepkisellik (ör. “Korkmuş hissedirim.”), 3 maddesi çatışma sonrası duygusal tepkisellik (ör. “Kötü duygularımdan kurtulamam.”) ve 3 maddesi kendini suçlama (ör. “Beni suçladıklarını düşünürüm.”) olmak üzere 4 alt boyuttan meydana gelmektedir.

Ölçeğin puanlaması, ‘kesinlikle doğru değil’ seçeneği 1 puan, ‘biraz doğru’ seçeneği 2 puan, ‘kısmen doğru’ seçeneği 3 puan ve ‘çok doğru’ seçeneği 4 puan olacak şekilde yapılmaktadır. Ters kodlanan herhangi bir madde olmamakla birlikte, düşük puanlar yüksek duygusal güvenlik seviyesini işaret etmektedir. Bu sebeple metin içindeki anlatımı kolaylaştırmak adına, yüksek puanlar duygusal güvenlik yerine duygusal güvensizlik olarak anılacaktır.

2011 yılında Ebru Sakız Kuyucu tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ve Duygusal Güvenlik Ölçeği adı verilen ölçeğin, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ebru Sakız Kuyucu, Duygu Akyüz ve Gül Şendil tarafından gerçekleştirilmiştir. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının ise .73 ile .79 değerleri arasında bulunduğu belirtilmiştir (Kuyucu, Akyüz ve Şendil, 2017). Bu çalışmada ise yıkıcı aile temsilleri, duygusal tepkisellik, çatışma sonrası duygusal tepkisellik ve kendini suçlama alt ölçeklerinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .80, .70, .78 ve .74 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısı incelendiğinde ise .84 olarak belirlenmiştir.

2.2.5. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Çocukların, ebeveynlerinin tutumları algısını ölçmek amacıyla, Lamborn ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen “The Parenting Style Scale” kullanılmıştır. Toplamda 26 maddeden oluşan ölçek; kabul/ilgi (ör. “Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.”), kontrol/denetleme (ör. “Genel olarak annen ve baban haftasonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?”) ve psikolojik özerklik(ör. “Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.”) olmak üzere 3 alt boyuttan meydana gelmektedir(Yılmaz, 2000). Kabul ve ilgi boyutunda 4’lü Likert tipi ölçekle hazırlanmış 9 madde, psikolojik özerklik boyutunda 4’lü Likert tipi ölçekle hazırlanmış 9 madde ve kontrol/denetleme boyutunda üçlü ve 7’li Likert tipi ölçekle hazırlanmış 8 madde bulunmaktadır.

Ölçeğin, Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Yılmaz (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin puan hesaplamaları yapıldığında; kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarında medyanın üzerindeki puanlar ‘demokratik’ anne-babayı, medyanın altındaki puanlar ise ‘ihmkar’ anne-babayı ifade etmektedir (Yılmaz, 2000). Kabul/ilgi boyutunda medyanın altında, kontrol/denetleme boyutunda medyanın üzerinde kalan puanlar ‘otoriter’ anne-babayı tanımlarken; kabul/ilgi boyutunda medyanın üstünde, kontrol/denetleme boyutunda medyanın altında kalan puanlar ise ‘müsamahakar’ anne-baba tanımını ortaya koymuştur (Yılmaz, 2000). Kabul/ilgi boyutunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .65, kontrol/denetleme boyutunun iç tutarlılık katsayısı.75 ve psikolojik özerklik boyutunun iç tutarlılık katsayısı .67 olarak ortaya konulmuştur (Yılmaz, 2000).

Bu çalışmada ise yapılan varyans analizleri sonucunda kabul/ilgi alt ölçeğinde 3, kontrol/denetleme alt ölçeğinde de 2 maddenin, herhangi bir varyansı olmadığı görülerek bu maddelerin analizlere dahil edilmemesine karar verilmiştir. Bu çalışma için, kabul/ilgi alt boyutunun ve kontrol/denetleme alt boyutunun iç tutarlık katsayıları sırasıyla .70 ve .73 olarak hesaplanmıştır. Psikolojik özerklik boyutunun iç tutarlılık katsayısı .70’den küçük olarak hesaplandığı için ($\alpha = .53$) yapılan analizlere dahil edilmemiştir.

2.2.6. Akran İlişkileri Ölçeği

Akran ilişkilerinin etkisini kontrol etmek amacıyla, Kaner (2000) tarafından geliştirilen Akran İlişkileri Ölçeği kullanılmıştır. Toplamda 18 maddeden oluşan ölçek; 8 maddesi bağıllık (ör. “Sorunlarım olduğunda arkadaşlarım bana yardım ederler.”), 4 maddesi güven/özdeşim (ör. “Arkadaşlarıma gerçekleri söyleyecek kadar güvenirim.”), 3 maddesi sadakat(ör. “Arkadaşlarımı korumak için gerektiğinde yalan söylerim.”) ve 3 maddesi kendini açma (ör. “Annemin ve babamın, beni anlayıp anlamadıklarını arkadaşlarımla konuşurum.”) olmak üzere 4 alt boyuttan meydana gelmektedir. Ölçek, cevapları ‘hiçbir zaman’ seviyesinden, ‘her zaman’ seviyesine doğru giden 5’li Likert ile tipi ölçekle değerlendirilmektedir. Ölçeğin puanlaması, ‘her zaman’ seçeneği 5 puan, ‘sık sık’ seçeneği 4 puan, ‘ara sıra’ seçeneği 3 puan, ‘nadiren’ seçeneği 2 puan ve ‘hiçbir zaman’ seçeneği 1 puan olacak şekilde yapılmaktadır. Ölçekte ters kodlama yapılan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin puan hesaplaması yapılırken; ölçekten alınan düşük puanlar akranları ile olumsuz ilişkileri ortaya koyarken, yüksek puanlar olumlu akran ilişkilerini göstermektedir (Kaner, 2000). Akran İlişkileri Ölçeği’nin iç tutarlılık katsayısı .86 olarak belirtilirken, test-tekrar test güvenilirliği ise .93 olarak ortaya konulmuştur (Kaner, 2000). Bu çalışmada ise iç tutarlık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır.

2.3. İşlem

Yapılmış olan kesitsel araştırmada, nicel bir yaklaşım benimsenmiş olup; daha önce Türkçe’de geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan ölçekler kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, öncelikle katılımcıların ebeveynlerine katılımcıların reşit olmaması sebebi ile ebeveyn onam formu gönderilmiştir. Çocuğunun araştırmaya katılmasına onay veren ebeveynlerin çocukları ile araştırma sürecine devam edilmiş ve tüm katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur. Hiçbir katılımcıdan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiştir. Veri toplama işlemi ise belirtilen okullarda ders saati sırasında sosyo-demografik bilgi formu ve ölçeklerin uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin doldurulması için net bir süre tutulmamış olup, ortalama 20-25 dakika sürdüğü gözlemlenmiştir. Ölçeklerden elde edilen veriler korelasyonel(ilişkisel) araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

2.4. Veri Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizleri IBM SPSS for Windows Statistics Standard v.22 ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikli olarak elde edilen verilerin psikometrik analizleri yapıldıktan sonra betimleyici analizler ile demografik bilgilerin özellikleri hesaplanmıştır (rn.; ortalama, medyan, yüzdelere). Tüm alışma değişkenlerinin birbirleri arasındaki ilişkiyi ölçümlenerek için korelasyon analizleri yapılmıştır.

Sosyo-demografik farklılıklardan meydana gelen karşılaştırmalı hipotezler için t-testi veya F testi analizleri yapılmıştır. Duygusal güvenlik ve benlik saygısı değişkenlerinin yordayıcılarını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır. Duygusal güvenlik değişkeninin aracı etkilerini ölçümlenerek için ise Baron ve Kenny'nin (1986)  adımlı kriteri uygulanmış ve kriterin karşılanması durumunda aracı etki analizi, yine çoklu regresyon analizleri ile yapılmıştır.

Çoklu regresyon analizlerinde, değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi olup olmadığının incelenmesi amacıyla yürütülen korelasyon analizleri sonuçları göstermiştir ki, farklı lek puanları arasındaki korelasyon katsayıları $r=-.06$ ve $r=.60$ arasında değişmektedir. Korelasyon değerleri $.90$ 'dan büyük olmadığı için çoklu bağlantı problemi yok sayılmaktadır. İkinci bir kontrol için ayrıca, hesaplanan VIF ve tolerans değerleri de göstermektedir ki değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi yoktur. Pallant'a (2007) göre, VIF değerleri 10 'un üstünde, tolerans değerlerinin de 0.10 'un altında olduğunda, çoklu bağlantı problem olabilmektedir. Çalışma değişkenleri incelendiğinde ise, VIF değerleri $1.004-1.912$ arasında değişirken, tolerans değerleri $.523-.996$ arasında değişmektedir.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Araştırmada kullanılan sosyo-demografik bilgi formunda, araştırmaya katılan ergenlerin yaşı, cinsiyeti, yaşadıkları şehir, eğitim aldıkları kurum, ebeveynlerinin medeni durumu, ebeveynlerinin eğitim durumu ve ortalama gelir düzeyleri ile ilgili bilgi toplanmıştır. Ergenlerin benlik saygısı düzeyini belirlemek için tek boyutlu Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, duygusal güvenlik seviyelerini belirlemek için dört alt boyutlu Duygusal Güvenlik Ölçeği ve ebeveyn tutumlarını belirlemek için üç alt boyutlu Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Evlilik çatışması algısının, duygusal güvenlik seviyesi üzerindeki etkisini kontrol edebilmek için üç alt boyutlu Çocukların Evlilik Çatışması Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Akran ilişkilerinin, duygusal güvenliği ve benlik saygısını ne ölçüde yordadığını belirlemek amacıyla, dört boyutlu Akran İlişkileri Ölçeği kullanılmıştır.

Sosyo-demografik değişkenlerin betimleyici analiz sonuçlarına, sayısal ve yüzdelik dağılımlarına dair bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan değişkenlerin ve alt boyutlarının, sosyo-demografik değişkenler ile ilişkilerini belirlediği bağımsız gruplar t-testleri ve tek yönlü varyans analizlerine (One-Way ANOVA) dair bulgular, korelasyon analizi bulguları ve hipotezlerin test edildiği çoklu regresyon analizlerine ait bulgular bu bölümde incelenmiştir.

Araştırma sürecinde; İstanbul ve Balıkesir illerinde yaşayan, ortaokul seviyesinde eğitim gören 10-13 yaş grubundaki 390 ergenden veri toplanmıştır. Ergenlerin duygusal güvenlik seviyeleri ve benlik saygıları üzerinde etkisi olabileceği öngörülen sosyo-demografik değişkenler; ergenlerin yaşı, cinsiyeti, yaşadıkları şehir ve eğitim aldıkları kurum, ebeveynlerinin medeni durumu, annelerinin ve babalarının eğitim

durumları olarak belirtilmiştir. Ergenlerin sosyo-demografik özellikleri açısından sayısal ve yüzdeler dağılımları Yöntem bölümü içerisindeki Tablo 1’de sunulmuştur.

Araştırmaya katılan ergenler; yaş, cinsiyet dağılımı, yaşadıkları şehir, eğitim aldıkları okul açısından dengeli bir dağılım göstermektedirler. Anne ve babalarının medeni durumları açısından bakıldığında ise, dengeli bir dağılım görülmemekte ve ebeveynleri birlikte olan ergenlerin (%88.5), çalışmaya katılımının daha yoğun olduğu görülmektedir. Ergenlerin anne ve babalarının eğitim durumları göz önüne alındığında ise; aralarında çok büyük farklar olmamakla birlikte, üniversite ya da yüksekokul mezunu babaların (%36.4), üniversite ya da yüksekokul mezunu annelere (%30.4) kıyasla daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin gelir düzeylerine dair dağılımları incelendiğinde, dengeli bir dağılım görülmemektedir. Araştırmaya katılan ergenlerin yüzde 43.9’luk bir kısmı 4500 TL ve üzeri geliri olan ailelere mensup iken, yüzde 5.1’lik bir kısmı ise 0-1500 TL geliri olan ailelere mensuptur. Çalışmada kullanılan değişkenlere ve alt ölçeklere ait betimsel bilgiler hesaplanmış, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Ölçeklerinin Puanlarının Psikometrik Analizi

	N	Ort.	SS	Min-maks.
Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği	350	53.46	11.18	36.0-93.0
Çatışma Özellikleri	366	23.94	6.10	3.0-12.0
Algılanan Tehdit	380	16.86	4.71	9.0-27.0
Kendini Suçlama	379	11.45	2.96	9.0-26.0
Anne Baba Tutum Ölçeği	372	65.01	6.83	47.0-97.0
Kabul/İlgi	388	20.77	3.20	9.0-24.0
Kontrol/Denetim	389	15.68	2.40	7.0-18.0
Duygusal Güvenlik Ölçeği	376	28.97	8.29	12.0-48.0
Yıkıcı Aile Temsilleri	384	7.69	3.15	3.0-12.0
Duygusal Tepkisellik	387	8.88	2.48	3.0-12.0
Çatışma Sonrası Duygusal Tepkisellik	390	6.71	2.97	3.0-12.0
Kendini Suçlama	385	5.66	2.69	3.0-12.0
Akran İlişkileri Ölçeği	347	62.12	11.72	21.0-89.0
Bağlılık	364	32.40	6.68	9.0-40.0
Güven/Özdeşim	383	15.09	3.36	4.0-20.0
Kendini Açma	383	7.12	2.95	3.0-15.0
Sadakat	382	7.54	3.25	3.0-15.0
Benlik Saygısı Ölçeği	384	29.99	5.29	13.0-40.0

N=390

Bu çalışmada duygusal güvensizlik ve benlik saygısının yordayıcıları olarak ele alınan tüm değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyonları hesaplanmış ve Tablo 3'te gösterilmiştir. Duygusal güvensizlik değişkeninin sadece kontrol/denetim ile anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır. Duygusal güvensizlik, çatışma özelliklerinden tehdit ve kendini suçlama ve çatışma özellikleri ile pozitif yönde ilişkilidir. Yani, duygusal olarak güvenli olmayan bir ergen, evlilik çatışmasını daha olumsuz olarak algılamak eğilimindedir. Benlik saygısı ise, ergenlerin akran ilişkileri, ebeveynlerinden algıladıkları kabul/ilgi ve denetim ile pozitif yönde ilişkilirken, çatışma algılaması özellikleri ve duygusal güvensizlik ile negatif yönde ilişkilidir. Yani benlik saygısı yüksek olan bir ergen, akranları ile ilişkilerini, ebeveynlerinden

algıladıkları kabul/ilgi ve denetimi daha olumlu değerlendirme eğilimindedir. Buna ek olarak, ebeveynleri arasındaki çatışmayı daha olumsuz değerlendiren ergenlerin benlik saygılarının daha düşük olduğu belirlenirken; duygusal olarak güvensiz olan bir ergenin de benlik saygısının düşük olduğu belirtilmiştir.

Araştırmanın teorik arka planını oluşturan duygusal güvenliğe ait alt boyutların korelasyon analizi sonuçları göstermektedir ki yıkıcı aile temsilleri, duygusal tepkisellik, çatışma sonrası duygusal tepkisellik, kendini suçlama, duygusal güvensizlik, evlilik çatışması algısı ve benlik saygısı ile pozitif yönde ve anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Yani çocukların ebeveynleri ile ilgili yıkıcı zihinsel temsilleri arttıkça; duygusal tepkisellikleri, çatışma sonrası duygusal tepkisellikleri, kendilerini suçlamaları, duygusal güvensizlikleri ve evlilik çatışması algıları da artmaktadır.

Duygusal tepkiselliğin, çatışma sonrası duygusal tepkisellik, kendini suçlama, duygusal güvensizlik, akran ilişkileri, tehdit, evlilik çatışması algısı ile arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunurken; benlik saygısı ile arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yani çocukların duygusal tepkiselliği arttıkça; çatışma sonrası duygusal tepkisellikleri, kendilerini suçlamaları, duygusal güvensizlikleri, olumlu akran ilişkileri, kendilerini tehdit altında hissetmeleri, evlilik çatışması algıları artarken; benlik saygıları azalmaktadır.

Çatışma sonrası duygusal tepkiselliğin, kendini suçlama, duygusal güvensizlik, çatışma özellikleri, tehdit, kendini suçlama, evlilik çatışması algısı ile arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna ek olarak çatışma sonrası duygusal tepkiselliğin, akran ilişkileri, ebeveyn kabul/ilgisi ve benlik saygısı ile arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yani çocukların çatışma sonrası duygusal tepkiselliği arttıkça; kendilerini suçlamaları, duygusal güvenlikleri, çatışmanın özellikleri, kendilerini tehdit altında hissetmeleri, çatışmayla ilgili kendilerini suçlamaları, evlilik çatışması algıları da artmaktadır. Ancak çatışma sonrası duygusal tepkisellik arttıkça, çocukların olumlu akran ilişkileri ve ebeveynleri tarafından kabul edilip ilgi gördüklerine dair inanışları ve benlik saygıları azalmaktadır.

Tablo 3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Ölçeklerinin Korelasyon Analizi

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.Yıkıcı aile temsilcileri	.52**	.56**	.24**	.81**	-.11*	-.06	-.02	.29**	.57**	.09	.45**	-.28**
2.Duygusal Tepkisellik	1	.41**	.18**	.69**	-.13*	.01	.06	.08	.39**	.00	.22**	-.21**
3.Ç. S. Duygusal Tepkisellik		1	.34**	.80**	-.13*	-.13*	-.07	.33**	.51**	.19**	.48**	-.32**
4.Kendini Suçlama			1	.59**	-.11*	-.21**	-.13**	.19**	.30**	.36**	.35**	-.32**
5.Duygusal Güvensizlik				1	-.16**	-.12*	-.05	.32**	.60**	.23**	.52**	-.39**
6.Akran İlişkileri					1	.16**	.05	-.16**	-.13*	-.08	-.35**	.25**
7.Kabul/İlgi						1	.34**	-.33**	-.17**	-.29**	-.35**	.36**
8.Kontrol/Denetim							1	-.21**	-.13**	-.15**	-.20**	.15**
9.Çatışma Özellikleri								1	.48**	.33**	.87**	-.34**
10.Tehdit									1	.24**	.77*	-.33**
11.Kendini Suçlama										1	.57**	-.30**
12.Evlilik Çatışması Algısı											1	-.43**
13.Benlik Saygısı												1

N=390

Not. **p<.01 , *p<.05

Kendini suçlamanın, duygusal güvensizlik, çatışma özellikleri, tehdit, kendini suçlama, evlilik çatışması algısı ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna ek olarak kendini suçlamanın, akran ilişkileri, ebeveyn kabul/ilgisi, ebeveyn kontrol/denetimi ve benlik saygısı ile arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yani çocukların kendilerini suçlamaları arttıkça; duygusal güvensizlikleri, çatışmanın özellikleri, kendilerini tehdit altında hissetmeleri, çatışmayla ilgili kendilerini suçlamaları, evlilik çatışması algıları da artmaktadır. Ancak kendilerini suçlamaları arttıkça; olumlu akran ilişkileri, ebeveynlerine dair kabul gördüklerine dair inanışları, ebeveynlerinin onlar üzerindeki denetimine dair inanışları ve benlik saygıları azalmaktadır.

Araştırmaya katılan ergenlerin duygusal güvensizliklerini yordayan sosyo-demografik değişkenlerin gruplar arası nasıl farklılaştığını kontrol etmek amacıyla; cinsiyet, şehir ve okul değişkenleri için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Yapılan t-testi sonuçları, Tablo 4'te sunulmuştur.

Yapılan t-testlerin sonucunda, kız öğrencilerin duygusal güvensizlikleriyle, erkek öğrencilerin duygusal güvensizlikleri arasında anlamlı bir fark ($p=.000$) olduğu belirlenmiştir. Büyük şehirde yaşayan çocukların duygusal güvensizlikleriyle küçük şehirde yaşayan çocukların duygusal güvensizlikleri arasında da anlamlı düzeyde bir fark ($p=.027$) bulunmuştur. Bunlara ek olarak çocukların duygusal güvenlik seviyelerinin üzerinde etkisi olabileceği öngörülen çocukların eğitim gördükleri okulların özel ya da resmi olmasına bağlı olan diğer sosyo-demografik değişken de test edilmiştir. Ancak aralarında anlamlı düzeyde herhangi bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4. Duygusal Güvensizlik Değişkeninin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi

		M	SD	<i>t</i>	df	p
Cinsiyet	Kadın	30.92	7.80	4.90	374	.000
	Erkek	26.84	8.31			
Şehir	İstanbul	29.88	8.60	2.21	374	.027
	Balıkesir	27.99	7.85			
Okul	Resmi	29.31	8.50	-1.16	374	.245
	Özel	28.24	7.80			

N=390

Duygusal güvensizliği yordayan cinsiyet, şehir ve okul gibi iki boyutlu sosyo-demografik değişkenlerin, duygusal güvensizliğin alt boyutlarına göre de nasıl farklılaştığını belirlemek için; yıkıcı aile temsilleri, duygusal tepkisellik, çatışma sonrası duygusal tepkisellik ve kendini suçlama alt boyutları ile de ayrı ayrı t-testleri yapılmıştır. Yapılan t-testi sonuçları Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 5. Yıkıcı Aile Temsilleri Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi

		M	SD	<i>t</i>	df	p
Cinsiyet	Kadın	8.32	3.02	4.06	382	.000
	Erkek	7.03	3.16			
Şehir	İstanbul	7.91	3.15	1.34	382	.180
	Balıkesir	7.48	3.15			
Okul	Resmi	7.35	3.11	-1.50	382	.132
	Özel	7.87	3.17			

N=390

Tablo 6. Duygusal Tepkisellik Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi

		M	SD	<i>t</i>	df	p
Cinsiyet	Kadın	9.48	2.26	5.05	385	.000
	Erkek	8.24	2.56			
Şehir	İstanbul	8.92	2.52	1.34	385	.762
	Balıkesir	8.84	2.45			
Okul	Resmi	9.03	2.41	.82	385	.409
	Özel	8.81	2.52			

N=390

Yıkıcı aile temsilleri ve duygusal tepkisellik alt boyutları, sadece cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p=.000$). Buna ek olarak, ergenlerin yaşadıkları şehir ve eğitim aldıkları kurumların, ergenlerin sahip olduğu yıkıcı aile temsilleri ve duygusal tepkisellikleri açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha fazla yıkıcı aile temsillerine ve duygusal tepkiselliğe sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 7. Çatışma Sonrası Duygusal Tepkisellik Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi

		M	SD	<i>t</i>	df	p
Cinsiyet	Kadın	7.15	2.88	3.02	388	.003
	Erkek	6.25	3.00			
Şehir	İstanbul	7.18	3.08	3.14	388	.002
	Balıkesir	6.24	2.78			
Okul	Resmi	6.31	2.79	-1.86	388	.063
	Özel	6.91	3.04			

N=390

Çatışma sonrası duygusal tepkisellik değişkeniyle yapılan aynı t-test analizleri, kız öğrencilerin çatışma sonrası duygusal tepkiselliğinin, erkek öğrencilerin çatışma sonrası duygusal tepkiselliğine kıyasla anlamlı derecede daha fazla olduğunu göstermiştir ($p=.003$). Ayrıca İstanbul’da yaşayan ergenlerin, Balıkesir’de yaşayan ergenlere kıyasla çatışma sonrası duygusal tepkiselliğinin anlamlı derecede daha fazla olduğu bulunmuştur ($p=.002$). Son olarak, ergenlerin cinsiyetlerinin marjinal anlamlılık düzeyi olmasıyla birlikte ($p=.051$), yaşadıkları şehrin ve eğitim aldıkları kurumların farklı olmasının, ebeveynlerinin çatışmalarıyla ilgili olarak kendilerini suçlamaları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

Tablo 8. Kendini Suçlama Alt Boyutunun Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi

		M	SD	<i>t</i>	df	p
Cinsiyet	Kadın	5.93	2.71	1.95	383	.051
	Erkek	5.39	2.64			
Şehir	İstanbul	5.83	2.75	1.19	383	.233
	Balıkesir	5.50	2.61			
Okul	Resmi	5.65	2.66	-0.72	383	.943
	Özel	5.67	2.71			

N=390

Araştırmaya katılan ergenlerin benlik saygılarını yordayan sosyo-demografik değişkenlerin gruplar arası nasıl farklılaştığını da kontrol etmek amacıyla; cinsiyet, şehir ve okul değişkenleri için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Yapılan t-testi sonuçları, Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Benlik Saygısı Değişkeninin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından T-Testi ile İncelenmesi

		M	SD	<i>t</i>	df	p
Cinsiyet	Kadın	29.28	5.43	-2.75	382	.006
	Erkek	30.76	5.03			
Şehir	İstanbul	29.49	5.22	-1.88	382	.060
	Balıkesir	30.51	5.32			
Okul	Resmi	30.35	5.69	.926	382	.533
	Özel	29.81	5.08			

N=390

Yapılan t-testin sonucunda, erkek öğrencilerin benlik saygılarıyla, kız öğrencilerin benlik saygıları arasında anlamlı bir fark olduğu ($p=.006$) belirlenmiştir. Küçük şehirde yaşayan çocukların benlik saygılarıyla büyük şehirde yaşayan çocukların benlik saygıları arasında ise marjinal anlamlı düzeyde bir fark ($p=.06$) bulunmuştur. Bunlara ek olarak çocukların benlik saygısı seviyelerinin üzerinde etkisi olabileceği öngörülen çocukların eğitim gördükleri okulların özel ya da resmi olmasına bağlı olan diğer sosyo-demografik değişken de test edilmiştir. Ancak aralarında anlamlı düzeyde herhangi bir fark bulunmamıştır.

İkiden fazla boyutu olan sosyo-demografik değişkenlerden ebeveynlerin medeni durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu ve gelir düzeyinin yine duygusal güvensizlik üzerindeki etkisini incelemek için ANOVA testleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bilgiler Tablo 10'da sunulmuştur. Ortalama gelir düzeyi yüksek olan ailelere mensup çocukların duygusal güvensizlikleriyle, ortalama gelir düzeyi daha düşük olan ailelere mensup çocukların duygusal güvensizlikleri arasında marjinal anlamlı bir fark ($p=.07$) olduğu saptanmıştır. Ancak ergenlerin duygusal güvensizlik seviyeleri üzerinde; ebeveynlerinin medeni durumunun, annelerinin eğitim durumunun ve babalarının eğitim durumunun birbirinden farklı olmasının, anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 10.Duygusal Güvensizlik Değişkeninin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Varyans Analizi ile İncelenmesi

		N	Ort.	SS	F	df	p
Anne-Baba Medeni Durum	Birlikte	336	1.13	.40	1.26	375	.28
	Boşanmış	31					
	Ayrı Yaşıyor	9					
Anne Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu Değil	14	3.55	1.28	1.71	352	.14
	İlkokul Mezunu	97					
	Lise Mezunu Değil	31					
	Lise Mezunu	104					
	Üniversite /Yüksekokul	107					
Baba Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu Değil	4	3.77	1.20	1.06	345	.37
	İlkokul Mezunu	80					
	Lise Mezunu Değil	32					
	Lise Mezunu	104					
	Üniversite /Yüksekokul	126					
Gelir Düzeyi	0-1500 TL	15	3.76	1.30	2.14	284	.07
	1500-2500 TL	45					
	2500-3500 TL	57					
	3500-4500 TL	44					
	4500 ve üzeri	124					
N=390							

3.1. Regresyon Analizlerine İlişkin Bulgular

3.1.1. Duygusal Güvensizlik Yordayıcıları

Bu çalışmada, bireyin duygusal güvensizliği, ebeveyn davranışları, akran ilişkileri ve evlilik çatışması algısı değişkenlerinden etkilenen, ancak aynı zamanda bireyin benlik saygısını da etkileyen bir değişkendir. O nedenle, öncelikli olarak bireylerin duygusal güvensizlik seviyesini yordamak amacıyla demografik ve çalışma değişkenleri ile çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin kendi bildirimine dayanan değişkenler için ikişer model sınanmıştır. Model 1 ergenlerin cinsiyeti, anne eğitim seviyesini ve yaşadıkları şehir bilgilerini içermektedir. Tüm demografik değişkenler, regresyon modellerine kukla (dummy) değişken olarak dahil edilmiştir. Model 2, bu yordayıcılara ek olarak, ebeveynlerin tutumları, akran ilişkileri ve evlilik çatışması algısı değişkenlerini içermektedir. Eşitliğe giren modellerin sırası, kuramsal çerçeveye uygun olarak sıralanmıştır. Ancak model içindeki değişkenlerin eşitliğe girilme sırası, istatistiksel olarak herhangi bir değişikliğe neden olmayacağından bir önem içermemektedir.

Duygusal güvensizlik seviyesi ile ilgili değişkenlerin arasındaki ilişkiyi açıklayan regresyon analizleri sonuçlarına göre, ergenlerin cinsiyetleri, yaşadıkları şehrin, çatışma özellikleri ve kendini suçlama, duygusal güvensizlik seviyelerini anlamlı düzeyde yordamaktadır. Ergenlerin cinsiyeti (erkek) ve yaşadıkları şehir (Balıkesir), duygusal güvensizlikleri ile negatif yönde ilişkilidir (etki büyüklüğü son model olan Model 2'ye göre sırasıyla %25 ve %9). Evlilik çatışması alt ölçeklerinden tehdit ve kendini suçlama değişkenleri ile ergenlerin duygusal güvensizlik seviyeleri arasında pozitif yönde ilişki vardır (etki büyüklüğü son model olan Model 2'ye göre sırasıyla %55 ve %12). Duygusal güvensizliği en kuvvetli şekilde yordayan değişken, ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışmasını tehdit olarak algılamaları olarak bulunmuştur. Ergenlerin akran ilişkileri ve evlilik çatışması çatışma özelliklerinin ise ergenlerin duygusal güvenlik seviyeleri üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Duygusal güvensizlik seviyesinin bu bağımsız değişkenlerle açıklanan varyansı ise oldukça yüksektir ($R^2 = .46$). Yapılan analizlerin sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Aynı değişkenler, duygusal güvensizlik seviyesinin 4 alt boyutunu yordayacak şekilde de gerçekleştirilmiş, yapılan bu regresyon analizlerinde ise, herhangi farklı bir sonuç elde edilmemiştir.

Tablo 11. Duygusal Güvensizlik Yordayıcılarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

	Duygusal Güvensizlik	
	Model 1	Model 2
Sabit	31.78	10.63
Cinsiyet	-.29***	-.25***
Anne Eğitim	.05	.04
Şehir	-.12*	-.09*
Kabul/İlgi Ebeveyn Tutumu		.09
Denetim Ebeveyn Tutumu		-.06
Akran İlişkileri		-.06
Çatışma Özellikleri		.02
Tehdit		.55***
Kendini Suçlama		.12*
R ²	.10	.46

Not: Standardize edilmiş regresyon katsayıları kullanılmıştır. N=390

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

3.1.2. Benlik Saygısı Yordayıcıları

Bu çalışmada, bireyin benlik saygısı, ebeveyn davranışları, akran ilişkileri ve evlilik çatışması algısı değişkenlerinden etkilenen, ancak aynı zamanda aracı değişken olan bireyin duygusal güvensizliğinden de etkilenen bir değişkendir. Bu nedenle, son olarak bireyin benlik saygısını yordamak amacıyla demografik ve çalışma değişkenleri ile çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin kendi bildirimine dayanan değişkenler için üçer model sınanmıştır. Model 1 ergenlerin cinsiyeti, anne eğitim seviyesini ve yaşadıkları şehir bilgilerini içermektedir. Tüm demografik değişkenler, regresyon modellerine kukla (dummy) değişken olarak dahil edilmiştir. Model 2, bu yordayıcılara ek olarak, ebeveynlerin tutumları ve evlilik çatışması algısının alt boyutları olan kontrol/denetim, kabul/ilgi, tehdit, çatışma özellikleri, kendini suçlama ve akran ilişkileri değişkenlerini içermektedir. Model 3 ise, tüm bu yordayıcılara ek olarak duygusal güvensizlik değişkenini içermektedir. Eşitliğe giren modellerin sırası, kuramsal çerçeveye uygun olarak sıralanmıştır. Ancak model içindeki değişkenlerin eşitliğe girilme sırası,

istatistiksel olarak herhangi bir değişikliğe neden olmayacağından bir önem içermemektedir.

Benlik saygısı ile ilgili değişkenlerin arasındaki ilişkiyi açıklayan regresyon analizleri sonuçlarına göre, ergenlerin cinsiyetleri, çatışma özellikleri, kendini suçlama, akran ilişkileri ve duygusal güvensizlik seviyeleri benlik saygılarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Ergenlerin cinsiyeti (erkek), akran ilişkileri ve ebeveyn kabul/ilgisi, benlik saygıları ile pozitif yönde ilişkilidir (etki büyüklüğü son model olan Model 3'e göre sırasıyla %15, %14, %16). Evlilik çatışması alt ölçeklerinden kendini suçlama ve duygusal güvensizlik değişkenleri ile ergenlerin benlik saygısı seviyeleri arasında negatif yönde ilişki vardır (etki büyüklüğü son model olan Model 3'e göre sırasıyla %17 ve %22). Benlik saygısını en kuvvetli şekilde yordayan değişken, ergenlerin duygusal güvensizliği olmakla birlikte, sırasıyla evlilik çatışmasında kendini suçlama, ebeveyn kabul/ilgisi, cinsiyet ve akran ilişkileri de etkilidir. Yapılan analizlerin sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Benlik Saygısı Yordayıcılarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

	Benlik Saygısı		
	Model 1	Model 2	Model 3
Sabit	22.09	23.77	22.32
Cinsiyet	.19***	.21***	.15**
Anne Eğitim Durumu	.11†	.07	.08†
Şehir	.10†	.02	-.00
Kontrol/Denetim		.08	.07
Kabul/İlgi		.13*	.16**
Tehdit		-.18**	-.05
Çatışma Özellikleri		-.10†	-.08†
Kendini Suçlama		-.20***	-.17***
Akran İlişkileri		.16**	.14**
Duygusal Güvensizlik			-.22***
R ²	.06	.31	.34

Not: Standardize edilmiş regresyon katsayıları kullanılmıştır. N=390

† $p < .10$; * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Ergenlerin yaşadıkları şehrin, ebeveynlerinin kontrol/denetiminin ve tehdit algısının ise ergenlerin benlik saygıları üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Benlik saygısının bu bağımsız değişkenlerle açıklanan varyansı ise oldukça yüksektir ($R^2 = .34$).

3.2. Duygusal Güvensizlik Seviyesinin Aracı Etkisi

Duygusal güvensizlik değişkeninin, ebeveyn tutumları ve ebeveyn çatışması algısı değişkenleri ile ergenlerin benlik saygısı gelişimi arasında aracı bir rol üstlenip üstlenmediğini test etmek amacıyla aracı değişken analizi (mediation) yapılmıştır. Tablo 12'deki çoklu regresyon modeline göre, evlilik çatışması tehdit ve kendini suçlama algıları değişkenlerinin Model 2'de belirtildiği standardize edilmiş beta değerleri, analizlere duygusal güvensizlik değişkeni dahil edilince Model 3'te görüldüğü gibi belirli bir oranda azalmıştır. Bu da, duygusal güvensizlik değişkeninin ilgili değişkenler ve benlik saygısı değişkeni arasındaki ilişkiyi yordamada aracı etkisi olabileceğini göstermektedir. Bu aracı etkileri test etmek için tehdit ve kendini suçlamadeğişkenleri ile iki ayrı aracı etki analizi yapılmıştır.

Baron ve Kenny (1986), aracı değişken analizi yapabilmek için bazı gerekli kriterlerin öncelikli olarak karşılanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu kriterler şu şekildedir;

- 1- Bağımsız değişken ve bağımlı değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmalı,
- 2- Bağımsız değişken ve aracı değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmalı,
- 3- Aracı değişken ve bağımlı değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmalıdır.

Bu nedenle, öncelikli olarak basit regresyon analizleri ile bu üç kriterin karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Yapılan analizler, tehdit ve kendini suçlama değişkenlerinin aracı değişken analizi için kriterleri karşıladığını göstermiştir. Sonrasında, son kriter olarak yine Baron ve Kenny (1986)'nin önerdiği yöntemle göre, aracı değişkenin modele katılımından sonra yordayıcı bağımsız değişkenin yayordayıcılığı yok olmalıdır (tam aracılık etkisi) ya da etkisi azalmalıdır (kısmi aracılık etkisi).

3.2.1. Evlilik Çatışması Tehdit Algısı Değişkeninin Aracı Etkisi

Tehdit değişkeni ile benlik saygısı arasındaki ilişkide duygusal güvenliğin aracı rolüne ilişkin öncelikle Baron ve Kenny'nin ilk üç kriterini karşılaması amacıyla basit regresyon analizleri yapılmıştır. Analizlerin sonuçları, tehdit değişkeni ile aracı ilişki analizi için kriterleri karşıladığını göstermiştir (Tablo 13).

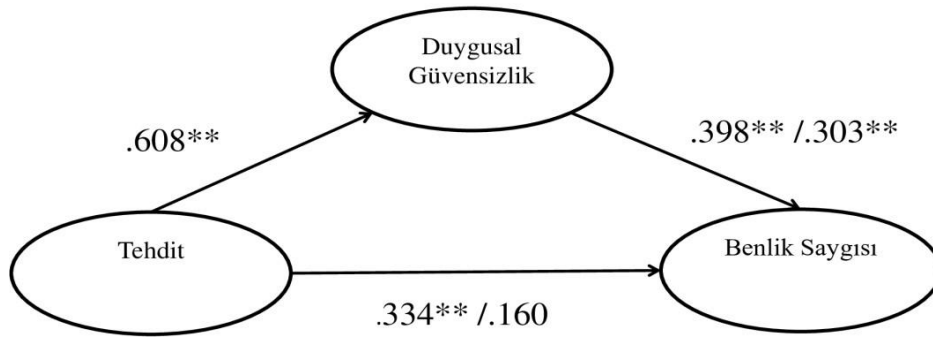
Tablo 13. Tehdit Değişkeni ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Duygusal Güvensizliğin Aracı Rolüne İlişkin Regresyon Analizi

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Adım 1 X→Y	-.375	.055	-.334	-6.832	.000
Adım 2 X→ M	1.073	.073	.608	14.684	.000
Adım 3 M→Y	-.250	.030	-.398	-8.314	.000

Not. Bağımsız değişken tehdit X ile, aracı değişken duygusal güvensizlik M ile, bağımlı değişken sürekli benlik saygısı Y ile gösterilmiştir.

Baron ve Kenny'nin dördüncü adımında duygusal güvensizlik aracı değişkeni analize dahil edildiğinde, evlilik çatışması tehdit algısının regresyon katsayısında azalma olduğu ve anlamlılık düzeyini korumadığı, yani duygusal güvensizliğin tehdit algısı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye tam aracılık ettiği tespit edilmiştir.

Duygusal güvensizlik değişkeninin regresyon katsayısında gözlenen düşüşün anlamlı bir düşüş olup olmadığını test etmek amacıyla Sobel testi yapılmıştır. Sobel testinin sonuçlarına göre ($z=-7.25$; $p= 0.00$), aracı değişkenin tam aracılık etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu aracı değişken analizine ilişkin model Şekil 2'de verilmektedir.

Şekil 2. Ergenlerin tehdit değişkeni ile benlik saygısı arasındaki ilişkide duygusal güvensizliğin aracı rolüne ilişkin beta katsayıları

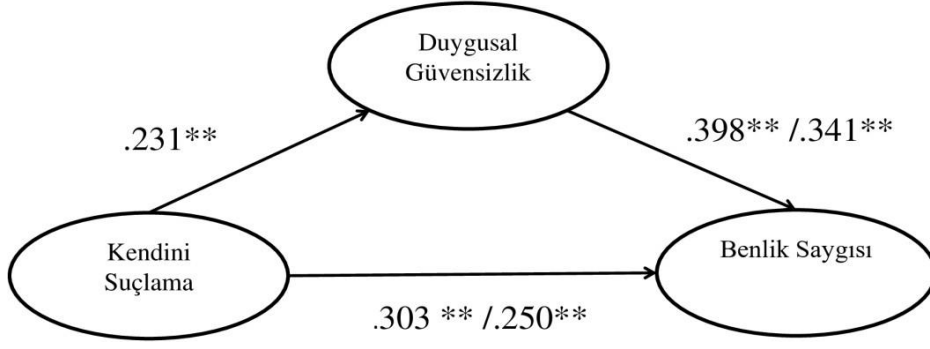
3.2.2. Evlilik Çatışması Kendini Suçlama Değişkeninin Aracı Etkisi

Tablo 14. Kendini Suçlama Değişkeni ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Duygusal Güvenliğin Aracı Rolüne İlişkin Regresyon Analizi

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>T</i>	<i>p</i>
Adım 1 X→Y	-.541	.088	-.303	-6.127	.000
Adım 2 X→ M	.648	.143	.231	4.533	.000
Adım 3 M→Y	-.250	.030	-.398	-8.314	.000

Not. Bağımsız değişken kendini suçlama X ile, aracı değişken duygusal güvensizlik M ile, bağımlı değişken sürekli benlik saygısı Y ile gösterilmiştir.

Baron ve Kenny'nin dördüncü adımında duygusal güvensizlik aracı değişkeni analize dahil edildiğinde, evlilik çatışması kendini suçlama değişkeninin regresyon katsayısında azalma olduğu ancak anlamlılık düzeyini koruduğu, yani duygusal güvensizliğin kendini suçlama ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiği tespit edilmiştir. Duygusal güvensizlik değişkeninin regresyon katsayısında gözlenen düşüşün anlamlı bir düşüş olup olmadığını test etmek amacıyla Sobel testi yapılmıştır. Sobel testinin sonuçlarına göre ($z = -3.98$; $p = 0.00$), aracı değişkenin kısmi aracılık etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu aracı değişken analizine ilişkin model Şekil 3'de verilmektedir.

Şekil 3. Ergenlerin kendini suçlama değişkeni ile benlik saygısı arasındaki ilişkide duygusal güvensizliğin aracı rolüne ilişkin beta katsayıları

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu çalışmada, ilk ergenlik dönemindeki çocukların benlik saygılarına etki eden unsurlar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken, ilk ergenlik dönemindeki çocukların evlilik çatışması algısı, akran ilişkileri, ebeveyn tutumları, duygusal güvenlik seviyeleri ve bir takım sosyo-demografik özellikleri incelenmiştir. Araştırma, İstanbul ve Balıkesir illerinde ortaokul seviyesinde eğitim gören, 10-13 yaşları arasında 390 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular literatürdeki çalışmalar göz önüne alınarak tartışılmış olup, çalışmanın sınırlılıklarına ve önerilere de yer verilmiştir.

Literatür incelendiğinde benlik saygısı üzerinde cinsiyetin aktif bir rol oynadığı görülmektedir. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı bulgulara da rastlanmaktadır. Örneğin 17-21 yaşları arasındaki üniversite öğrencisi ergenlerle yapılan bir çalışmada kızların benlik saygılarının, erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır (Özkan, 1994). Eriş ve İkiz (2013) tarafından 15-16 yaşları arasındaki lise öğrencisi ergenlerle yapılan bir çalışmada ise, ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan, 9-13 yaşları arasındaki yüzücü ergenlerle yapılan bir çalışmaya göre, kızların benlik saygısının erkeklere kıyasla daha düşük olduğu ortaya koyulmuştur (Karakaya ve ark., 2006). Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda farklı bulguların elde edilmesinin pek çok farklı sebebi olabilir, bunlardan en önemlileri, yapılan bu araştırmaların farklı yaş grupları, farklı sosyo-ekonomik seviyelerdeki ve farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip çocuklarla gerçekleştirilmiş olmasıdır. İlk ergenlik dönemi (9-13 yaş), orta ergenlik dönemi (14-16 yaş) ve son ergenlik dönemindeki (17-21 yaş) bireylerle yapılan farklı araştırmaların ışığında, farklı yaş gruplarındaki ergenlerin benlik saygısı seviyeleri üzerinde cinsiyet faktörünün rolünün değişken olduğu görülmektedir. Eriş ve İkiz (2013) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin gelir

düzeyleri ve sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin bilgiler bulunmamakla birlikte; Özkan (1994) tarafından gerçekleştirilen araştırmada farklı sosyo-ekonomik seviyelerdeki ergenlerin benlik saygıları incelenmiş ve gelir düzeyinin de benlik saygısını anlamlı derecede yordadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan, yapılan araştırmalardaki ergenlerin eğitim seviyeleri ortaokul, lise ve üniversite olarak değişiklik göstermektedir. Buna ek olarak, Karakaya ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan araştırmadaki örneklem grubu aktif olarak yüzme sporu ile ilgilenen ergenlerden oluşmaktadır, o nedenle aslında hem sporcu olmanın hem de ergen olmanın etkileri ayrı ayrı incelenmelidir. Tüm bu farklı sosyo-demografik yapıdaki örneklemlemlerle gerçekleştirilen çalışmalar göz önüne alınarak, bu araştırmanın bulgularına bakıldığında; ergenlerin cinsiyeti(erkek) ile benlik saygısının pozitif yönde ve anlamlı derecede ilişkili olduğu saptanmıştır. Yani erkeklerin benlik saygılarının, kızların benlik saygılarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buradan yola çıkılarak, benlik saygısı değişkeninin, ergenlerin cinsiyetlerine göre değişkenlik göstermesini ve erkeklerin benlik saygısının, kadınlara göre daha yüksek olmasını öngören çalışma hipotezinin doğrulandığı saptanmıştır.

Literatürde duygusal güvenlik ile ilgili yapılan araştırmaların kısıtlı olması sebebiyle, duygusal güvensizlik değişkeni üzerinde cinsiyetin rolünü doğrudan inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Synder (1998), kendisi tarafından gerçekleştirilen bir araştırmanın bulgularını tartışırken, cinsiyet değişkeninin evlilik çatışmasının yarattığı olumsuz duygulanım ile çocuğun uyum problemleri arasında düzenleyici rolü olabileceğini belirtmiştir. Diğer taraftan, Keller ve El-Sheikh (2011) tarafından duygusal güvenlik seviyesi ve uyku düzeniyle ilgili yapılan boylamsal bir araştırmada, erkeklerin kızlara kıyasla daha az ebeveyn iletişimi içerisinde oldukları ve ebeveynleriyle aralarındaki güven ilişkisinin daha sınırlı olduğu belirtilmiştir. Ancak bu araştırmanın bulgularına göre, ergenlerin cinsiyeti(erkek) ile duygusal güvensizlik değişkeninin negatif yönde ve anlamlı derecede ilişkili olduğu saptanmıştır. Yani, kızların duygusal güvensizliğinin, erkeklerin duygusal güvensizliğine kıyasla daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu araştırma bulgularının literatürden farklı olmasının sebebi, kız ve erkek çocukların ebeveynleriyle geçirdikleri zaman ve kurdukları iletişim olabilir. Kız çocukları, ebeveynleriyle daha fazla iletişim kurdukları için Keller ve El-Sheikh (2011), olumsuz ebeveyn tutumlarından ve ebeveynler arasındaki çatışmalardan daha fazla etkilenmeleri

mümkündür. Bu nedenle de, duygusal güvensizliklerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında; duygusal güvenlik değişkeninin, ergenlerin cinsiyetlerine göre değişkenlik göstermesini ve kadınların, duygusal güvensizliğinin, erkeklere göre daha yüksek olmasını öngören hipotezimiz doğrulanmıştır.

Araştırma bulgularına bakıldığında, ergenlerin duygusal güvensizlik seviyeleri ile anne-babadan algılanan kabul/ilgi arasında belirgin bir negatif korelasyon saptanmıştır. Yani, anne-babadan aldıkları kabul/ilgiyi olumlu değerlendirme eğilimi gösteren ergenlerin, duygusal olarak daha güvenli olduğu düşünülmektedir. Araştırmayla uyumlu olarak literatür incelendiğinde, duygusal güvenlik ile anne baba tutumu arasında doğrudan ilişki saptayan bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak, literatürdeki çalışmalar ebeveynlik tutumlarının, evlilik çatışmasını dolaylı olarak çocukların sosyal uyumlarına bağlayan bir ara değişken olduğunu belirtmektedir (Parke ve ark., 2001). Bu çalışmada, anne-baba tutumunu ölçen ölçüm aracında, bazı alt ölçeklerdeki maddeler hiçbir varyans göstermediği için analizlerde çıkartmak zorunda kalınmıştır. Özerklik alt ölçeği ise güvenilirlik katsayısının bu örnekleme düşük olması nedeniyle hiç kullanılamamıştır. Bu nedenle, anne-baba tutumundan en önemli değişken olarak kabul/ilgi değişkeni incelenebilmiştir. Her ne kadar ergenlik döneminde ebeveyn-ergen ilişkisi, ergen-akran ilişkisine görece geri planda kalsa da, yapılan tüm çalışmalar, ebeveynlerin kabul, ilgi ve sıcaklık davranışlarının, bu yaş döneminde bile tüm gelişimsel unsurlar için etkili olduğunu vurgulamaktadır (Akcinar ve Özbek, 2017; Kağıtçıbaşı, 1996).

Literatür incelendiğinde, akran ilişkileri ve duygusal güvenlik seviyesi arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak akran grupları tarafından onaylanmayan, kabul görmeyen bireylerde birçok olumsuz sosyal ve davranışsal problemlerin görüldüğü ve saldırganlığın arttığı bilinmektedir (Smith ve Sandhu, 2004). Araştırma bulgularına bakıldığında akran ilişkileri ile duygusal güvensizlik seviyesi arasında belirgin bir negatif korelasyon saptanmıştır. Yani ergenlerin olumlu akran ilişkileri arttıkça, duygusal güvensizlik seviyelerinin azalma eğilimi içerisinde olduğu belirtilmiştir.

Alanda duygusal güvenlik ile ilgili olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde; duygusal güvenliğin daha çok ebeveynler arasında yaşanan çatışmanın yıkıcılık seviyesine bağlı olarak artan olumsuz duygulanımı ve bununla birlikte çocukta

yarattığı duygusal güvensizliği öngördüğü bilinmektedir(Davies ve ark., 2002). Yıkıcı evlilik çatışması ile büyüyen çocukların; bir takım uyum problemleri yaşadığı(Buchanan ve ark., 1991; Jouriles ve ark., 2000), kendilerini yaşanan çatışmadan kaynaklı olarak daha fazla tehdit altında hissettiği(Cummings ve Davies, 2010) ve daha fazla düşmanca içsel temsiller geliştirerek saldırganlaştıkları(Grych,1998; Harold ve Conger, 1997) görülmektedir. Araştırma bulgularımıza bakıldığında; literatür ile uyumlu olarak, evlilik çatışması algısı ile duygusal güvensizlik arasında belirgin ve anlamlı bir pozitif korelasyon saptanmıştır. Yani, ergenlerin ebeveynlerinin evliliğinden algıladıkları çatışma arttıkça, duygusal güvensizlikleri de artma eğilimi göstermektedir.

Bu bilgilerden yola çıkılarak araştırma sonucunda, cinsiyet, ailenin eğitim durumu, yaşanan şehir, ebeveynlik tutumları, akran ilişkileri ve algılanan çatışma özelliklerinin, ergenlerin duygusal güvensizlik seviyelerini yordaması beklenmiştir. Olumlu ebeveyn tutumları ve akran ilişkileri, bireylerin duygusal güvensizliği ile negatif yönde ilişkilendirilirken, evlilik çatışması algısı ile pozitif yönde ilişkili olacağını öngören çalışma hipotezi, bazı değişkenler tarafından doğrulanırken, bazıları tarafından doğrulanmamıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında cinsiyet(erkek) ve yaşanan şehir(Balıkesir) duygusal güvensizliği negatif yönde ve anlamlı derecede yordarken; evlilik çatışmasıyla ilgili olarak kendini suçlama ve evlilik çatışması sebebiyle oluşan tehdit algısı, duygusal güvensizliği pozitif yönde ve anlamlı derecede yordamaktadır. Ancak ailenin eğitim durumunun, ebeveynlik tutumlarının ve ergenlerin akran ilişkilerinin, duygusal güvensizlik ile anlamlı derecede ilişkili olmadığı saptanmıştır. Yani, kızların duygusal güvensizliğinin erkeklere göre daha fazla olduğu ve büyük şehirde(İstanbul) yaşayan ergenlerin küçük şehirde(Balıkesir) yaşayan ergenlere kıyasla duygusal güvensizliğinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte evlilik çatışmasına dair kendini tehdit altında hissetme ve kendini suçlama davranışı fazla olan ergenlerin duygusal güvensizliklerinin diğer ergenlere kıyasla daha fazla olduğu belirtilmiştir. Duygusal güvensizliğin yordayıcılarını belirlemek amacıyla yapılan regresyon bulgularına bakıldığında, evlilik çatışması sebebiyle oluşan tehdit algısının duygusal güvensizliği etkilemebüyüklüğü %55 olarak bulunmuştur. Tehdit algısının, duygusal güvensizliği büyük ölçüde etkilemesinin sebebi; Davies ve arkadaşlarının(2002) vurguladığı gibi, evlilik çatışmasının yarattığı olumsuz duygulanımın duygusal güvensizliği arttırması

olarak düşünölmektedir. Yani ebeveynlerinin çatışması esnasında ergenler, ebeveynleri için endişelenirken, kendileri ve kendi gelecekleri için de endişelenip, birey olarak kendilerini de tehdit altında hissetmeye başlarsa duygusal güvensizlikleri de artacaktır.

Bu çalışmanın bir diğör amacı da, duygusal güvensizliğin tüm bu değışkenlerin etkisindeyken, ergenlerin benlik saygılarına olan etkisini incelemektir. Literatüre bakıldığında, ebeveyn tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. Ebeveyn tutumlarının etkilerini inceleyen bir çalışma; otoriter ebeveynlerin çocuklarına daha fazla baskı uyguladığı ve bu sebeple çocuklarının benlik saygılarının diğör ebeveynlik tutumlarıyla büyüyen çocuklara kıyasla daha düşük olduğunu ortaya koymuştur (Ketssetsiz ve ark., 1998). Ergenler ile yapılan ve benlik saygısının araştırıldığı bir çalışmada ise; farklı anne-baba tutumlarına göre ergenlerin benlik saygısı seviyeleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Erbil ve ark., 2006). Ebeveynleri tarafından ilgi ve sıcaklık gören, rehberlik alan ve tutarlı kurallar(demokratik ebeveyn tutumu) ile büyüyen ergenlerin benlik saygılarının diğör ergenlere kıyasla daha yüksek olduğu belirtilmiştir(Erbil ve ark., 2006). Öte yandan ebeveynler tarafından alınan duygusal cezalandırma arttıkça ve duygusal yakınlık azaldıkça(otoriter ebeveyn tutumu) çocukların benlik saygılarının da aynı şekilde azaldığı belirtilmektedir(Erbil ve ark., 2006). Yapılan çalışmalarla uyumlu olarak, bu araştırmanın bulgularında da ebeveyn tutumları ile benlik saygısı arasında belirgin bir pozitif korelasyon saptanmıştır. Yani benlik saygısı yüksek olan ergenler, anne babalarından aldıkları kabul/ilgiyi daha olumlu değerlendirme eğilimi göstermektedir. Buradan yola çıkarak, olumlu ebeveyn tutumları arttıkça, ergenlerin benlik saygısının artacağı da belirtilmiştir.

Literatüre bakıldığında, akran ilişkileri ve benlik saygısı ile ilgili yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Dornbusch tarafından gerçekleştirilen bir çalışmanın sonuçlarına göre, akran ilişkilerinin güçlü olması, ergenin ait olma duygularını pekiştirerek özgüvenini ve benlik saygısını arttırmaktadır (1989). Bir başka çalışma ise, ergenlerin akranları ile kurduğu ilişkilerin niteliğinin, ergenlerin benlikleri ve olumlu kişilik özellikleri geliştirmeleri üzerinde etkisi olduğunu vurgulamaktadır(Köse, 2015). Bununla uyumlu olarak bu araştırmanın bulgularında, ergenlerin akran ilişkileri ile benlik saygıları arasında belirgin bir pozitif korelasyon saptanmıştır. Yani yüksek benlik saygısına sahip olan ergenlerin, akran ilişkilerinin

daha olumlu olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkılarak, ergenlerin olumlu akran ilişkileri arttıkça, benlik saygılarının da artacağı belirtilmiştir.

Literatürde evlilik çatışmasıyla ilgili kendini suçlama ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara bakıldığında, çocukların evlilik çatışmasıyla ilgili olarak kendilerini suçladıkları, yani çatışmanın sebebi olarak kendilerini gördükleri durumda; çatışmadan kaynaklı negatif duygulanımlarının artmasının da beklendiği görülmektedir(Steinberg, 2007). Bu çalışma ile uyumlu olarak araştırma bulgularına bakıldığında, kendini suçlama davranışı ile benlik saygısının negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ebeveynleri arasındaki çatışmayla ilgili olarak kendini suçlama davranışlarının, ergenlerin benlik saygısı seviyesini etkileme büyüklüğünün %17 olduğu görülmüştür. Ergenlerin benlik saygılarını, duygusal güvensizlik değişkeninden(etki büyüklüğü %22) sonra, en fazla açıklayan değişken kendini suçlamadır. Çatışmayla ilgili kendini suçlama davranışının benlik saygısını bu ölçüde yordamasının sebebi ise; Steinberg(2007)'in de vurguladığı gibi, çatışmadan kaynaklı kendini suçlama davranışının olumsuz duygulanıma yol açması olabilir. Burada yola çıkılarak, ebeveynler arasındaki çatışmalardan kendini sorumlu tutma davranışı arttıkça, ergenlerin benlik saygısının azalacağı belirtilmiştir.

Araştırma bulguları incelendiğinde, evlilik çatışması özellikleri ve benlik saygısı arasında belirgin bir negatif yordayıcı ilişki saptanmıştır. Yani ebeveynleri arasındaki çatışmayı daha olumsuz değerlendirme eğilimi fazla olan ergenlerin, benlik saygılarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmayla uyumlu olarak, yapılan bazı çalışmalar göstermektedir ki, evlilik çatışmasının daha az olduğu bir evde büyüyen ergenler, daha az davranışsal problem sergilemektedir (Yazgan-İnanç ve ark., 2004). Buna ek olarak, uzun süreli ve şiddetli evlilik çatışmasının ergenler üzerinde uyum problemlerine sebep olduğu ve bu uyum problemlerinin evlilik çatışmasına maruz kalmayan ergenlere kıyasla daha fazla olduğu belirtilmiştir(Grych ve ark., 1992). Ergenlerin evlilik çatışması algısı ve benlik saygıları ile ilgili yapılan bir çalışmada, evlilik çatışması ile benlik saygısının negatif yönde ilişkili olduğu ve evlilik çatışması arttıkça benlik saygısı seviyesinde azalma olduğu gözlemlenmiştir (Pawlak ve Klein,1997). Buradan yola çıkarak, ebeveynler arasındaki çatışmaların süresi ve şiddeti arttıkça, ergenlerin benlik saygısının azalacağı belirtilmiştir.

Literatür incelendiğinde, duygusal güvenlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiye dikkat çeken araştırmalar ön plana çıkmamaktadır. Duygusal güvenlik kavramı literatüre son 20 yılda girmiş olup, konuyla ilgili yapılan araştırma sayısı kısıtlıdır. Yapılan araştırmalar yoğunlukla, evlilik çatışmasının duygusal güvensizlik üzerindeki etkisi ve duygusal güvensizliğin sebep olduğu daha çok olumsuz davranışlar, örneğin uyum problemleri, üzerine gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, olumlu gelişim özelliklerinden benlik saygısının, gelişim sürecinde önemli bir rolü olan ergenlik dönemindeki çocukların duygusal güvenlik ve benlik saygıları arasındaki ilişkiyi incelemek hem literatür için, hem de klinik alanda ergenlere yönelik uygulamaların geliştirilebilmesi için önem taşımaktadır. Bu araştırmanın bulgularına bakıldığında, duygusal olarak güvenli olan ergenlerin benlik saygısının da yüksek olduğu görülmüştür. Bu araştırma bulgularının, cinsiyet, yaşanılan şehir, ebeveynlik tutumları, akran ilişkileri, algılanan çatışma özelliklerinin ve duygusal güvensizlik seviyesinin, ergenlerin benlik saygısı seviyelerini yordaması beklenmiştir. Ancak araştırma bulguları incelendiğinde, ergenlerin cinsiyetinin (erkek), akran ilişkilerininve ebeveynkabul/ilgisinin, benlik saygıları ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Evlilik çatışması alt ölçeklerindenkendini suçlama ve son olarak da ergenlerin duygusal güvensizlikseviyelerinin ergenlerin benlik saygısı ile negatif yönde yordayıcı ilişkisi olduğu saptanmıştır. Benlik saygısını en kuvvetli şekilde yordayandeğişkenin, ergenlerin duygusal güvensizliği olduğu belirtilmekle birlikte; sırasıyla evlilikçatışmasında kendini suçlama, ebeveyn kabul/ilgisi, cinsiyet ve akran ilişkileri de benlik saygısı üzerinde etkilidir. Bu bilgiler ışığında,olumlu ebeveyn tutumları ve akran ilişkileri, bireylerin benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkilendirilirken, evlilik çatışması algısı ve duygusal güvensizlik ile negatif yönde ilişkili olacağını öngören hipotezimizin doğrulandığı saptanmıştır.

Literatüre bakıldığında, ebeveyn tutumları, akran ilişkileri ile duygusal güvenlik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma ve duygusal güvenlik ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir araştırma bulunmamakla birlikte; ebeveyn tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar(Ketssetsiz ve ark., 1998; Erbil ve ark., 2006), akran ilişkileri ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar(Dornbusch,1989) ve evlilik çatışması algısı ile benlik saygısını inceleyen çalışmalar(Grych ve ark., 1992; Pawlak ve Klein,1997; Yazgan-İnanç ve ark., 2004)mevcuttur. Bu çalışmalardan yola çıkarak, araştırma sonucunda

doğrulanması öngörülen ve aracı etkiyi ortaya koyan hipotez şu şekildedir: Duygusal güvenlik seviyesinin, akran ilişkileri, evlilik çatışması ve ebeveyn tutumlarının benlik saygısını yordaması üzerinde aracı etkisi olması beklenmiştir. Olumlu ebeveyn tutumları, yapıcı evlilik çatışması algısı ve olumlu akran ilişkileri, ergenlerin duygusal güvenlik seviyelerini arttırırken; duygusal olarak güvenli olma halinin ergenlerin benlik saygısını arttıracığı düşünülmüştür.

Yapılan regresyon analizlerinde tehdit ve kendini suçlama değişkenlerine ait beta değerleri, son regresyon modeline girdiğinde belirli bir azalma gösterdikleri için; duygusal güvensizliğin tehdit ile benlik saygısı ile arasındaki ilişkide tam aracı, kendini suçlama ile benlik saygısı arasındaki ilişkide ise kısmi aracı etkisi olabileceği düşünülmüştür. Aracı etki bulgularına göre, duygusal güvensizliğin tehdit ile benlik saygısı arasındaki ilişkide sahip olduğu tam aracı etkinin ve kendini suçlama ile benlik saygısı arasındaki ilişki de sahip olduğu kısmi aracı etkinin anlamlı olduğu ortaya koyulmuştur. Yani evlilik çatışmasına dair tehdit ve kendini suçlamanın benlik saygısı üzerindeki etkisi incelenirken, duygusal güvensizlik değişkeni modele dahil edildiğinde; tehdit ve kendini suçlamanın benlik saygısı üzerindeki önemi ve anlamı kısmen veya tamamen kaybolmaktadır. Duygusal güvensizlik, benlik saygısının yordanması noktasında çok daha önemli hale gelmektedir. Duygusal güvensizliğin, tehdit algısı üzerinde tam aracı, kendini suçlama üzerinde ise kısmi aracı etki göstermesinin sebebi; ebeveynler arasındaki çatışmanın negatif duygulanım yaratması ve bu sebeple çocuklarda duygusal güvensizliğin meydana gelmesi olarak düşünülmektedir (Davies ve ark., 2002). Yani ebeveynler arasındaki çatışmadan kaynaklı kendini suçlama davranışı, benlik saygısını etkilerken duygusal güvensizliği de etkilemektedir. Ancak duygusal güvensizliğin benlik saygısını yordadığı modelde, kendini suçlama davranışının önemi kısmen azalmaktadır. Diğer taraftan ebeveynler arasındaki çatışmadan kaynaklı tehdit algısı da, benlik saygısını etkilerken duygusal güvensizliği de etkilemektedir. Ancak duygusal güvensizliğin benlik saygısını yordadığı modelde, tehditin önemi tamamen kaybolmaktadır. Bu bilgiler ışığında, çatışmadan kaynaklı olarak tehdit altında hissetmek ve çatışmadan dolayı kendini suçlamak, bireylerin duygusal güvensizlik seviyelerini ve benlik saygılarını olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır.

4.1. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma 2018-2019 yılları arasında, İstanbul ve Balıkesir illerinde yaşayan ve ortaokul seviyesinde eğitim gören 10-13 yaş gurubu çocuklarla yapılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen benlik saygısı, duygusal güvenlik, akran ilişkileri, anne-baba tutumu ve evlilik çatışması algısı; Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Duygusal Güvenlik Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Çocukların Evlilik Çatışması Algısı Ölçeği'nin ölçtüğü değerler ile sınırlıdır. Ayrıca, tüm verilen, bireylerin kendi raporlamasına dayanmaktadır. Bu nedenle de, yanlış yanıtlar olma ihtimali bulunmaktadır.

Çalışmada, sosyo-demografik özelliklerin incelenmesi amacıyla Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formu kullanılmıştır. Çalışmanın başlarında, bu veri formları araştırmaya katılan öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Ancak çocukların büyük bir kısmının, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ailenin gelir düzeyi hakkında bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Sonrasında ise, Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formları, Ebeveyn Onam Formu ile birlikte çocukların ebeveynlerine gönderilmiş ve onlar tarafından doldurulması istenmiştir. Böylelikle ebeveynlerin eğitim durumları ve ailenin gelir düzeyiyle ilgili en doğru bilgiye ulaşılmıştır. Ancak öncesinde veri toplanan çocuklara ve ebeveynlerine tekrar ulaşmak için yeterli süre sağlanamadığından, örneklemden ebeveynlerin eğitim durumları ve ailenin gelir düzeyiyle ilgili toplanan veriler eksik kalmıştır. Bu sebeple, araştırma sonucunda anne-baba eğitim durumunun ve ailenin gelir düzeyinin duygusal güvenlik ile arasında anlamlı herhangi bir ilişki bulunamamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmayı gerçekleştirebilmek için, belirlenen okullarda 10-13 yaşları arasındaki çocukların ebeveynlerine onam formları gönderilmiştir. İstanbul örnekleminde veri toplama aşamasında dağıtılan onam formlarının büyük bir kısmı, imzalanmadan ya da 'Çocuğumun araştırmaya katılmasına izin vermiyorum.' seçeneği işaretlenmiş olarak iletilmiştir. Bunun üzerine Balıkesir örnekleminde veri toplama aşamasında önce, okul idareleri tarafından ebeveynlere araştırma ile ilgili bilgi verilmesi sağlanmıştır. Böylelikle, Balıkesir'de araştırmaya katılım oranı arttığı gözlemlenmiştir. Aynı uygulama İstanbul örnekleminde veri toplama aşamasında da gerçekleştirilseydi, daha geniş bir örnekleme ulaşılabileceği ve bu nedenle daha çok varyans elde edileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla, duygusal güvenlik seviyesi

üzerinde anlamlı bulunmayan değişkenlerin(ör. Baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, okul vb.), anlamlı bulunabileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde yapılan, duygusal güvenlik kavramı ile ilgili çalışmaların kısıtlılığı, evlilik çatışmasının çocuklar ve ergenler üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmaların azlığı ve bu konularda yapılmış güncel araştırmaların sınırlı olması veri bulgularının tartışılmasını kısıtlamıştır. Bu sebeple literatürde farklı çalışma bulgularına ihtiyaç vardır.

4.2. Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları sonucunda, evlilik çatışması algılarının ilk ergenlik dönemindeki çocuklarda, hem duygusal güvenlik seviyelerinin belirlenmesinde hem de benlik saygıları gelişiminde etkili olduğunu göstermektedir. Evlilik çatışmasıyla ilgili olarak kendini suçlama davranışının, bu ilişki içerisinde kısmi aracı etki rolü olduğu da saptanmıştır. Araştırmanın bulguları, ilk ergenlik döneminde sağlıklı benlik saygısının gelişimi ve duygusal güvenlik süreçlerini anlama yönünden literatüre katkı sağlayacaktır.

Çalışma sırasında, araştırmanın amacına yönelik yeterli düzeyde literatür bilgisinin olmaması da dikkat çekmektedir. Duygusal güvenliğin literatürde yeni bir kavram olduğu göz önünde tutulunca, çalışmanın farklı sosyo-demografik özelliklerdeki çocuklarla karşılaştırmalı araştırmalara ihtiyaç vardır. Özellikle duygusal güvenlik kavramını içeren, çocuk ve ergen popülasyonlarına ait yeni araştırmalar literatür için faydalı olacaktır. Ayrıca, duygusal güvensizliği etkileyen nedenlerin doğru ve net bir biçimde incelenebilmesi için, boylamsal çalışmalara da literatürde ihtiyaç vardır. Böylece, gelişimsel olarak önemli bu dönemde, aile için dinamiklerin değişimleri ve bu değişimlerin ergenlere etkilerinin incelenme fırsatı olacaktır.

Araştırma bulguları sonucunda, klinik alanda evlilik çatışmasına maruz kalan ergenlerle çalışırken; çatışmanın özellikleri fark etmeksizin ebeveynlerden alınan kabul, ilgi ve sıcak davranışların, ergenlerin gelişimsel süreçleri için olumlu etkileri olduğu konusunda aileler bilgilendirilmelidir. Diğer taraftan, ergenlerin benlik saygılarının gelişiminde; ebeveynlerin tutumları, ev içerisindeki çatışma ortamı ve akran ilişkilerinin birbirinden bağımsız değerlendirilemeyeceği ve hepsinin en az

diğeri kadar önemli olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple ergenlerde özgüveni ve benlik saygısını arttırmak amacıyla yapılan çalışmalarda, tüm bu faktörlerin işbirliği yapmasını ve uyum içerisinde hareket etmesini sağlamak oldukça önemlidir.

Bu konuda daha kapsamlı araştırmaların yapılması, belirtilen çocuk ve ergen popülasyonlarının ihtiyaçlarına, gelişim süreçlerine ve bir takım psikolojik destek programlarının geliştirilmesinde yardımcı olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Abacı, R. (1986). *Demokratik, otoriter ve ilgisiz olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocuğun kaygı(anxiety) düzeyi ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Afat, N. (2013). Çocuklarda üstün zekanın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 155.
- Akçınar, B. ve Özbek, E. (2017). Benlik gelişiminin öz-yeterlik algısı ve ebeveyn davranışlarıyla ilişkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 38-53.
- Akün, E. (2017). Yapısal aile sistemleri kuramı bağlamında ergenlik döneminde aile yapısı ve ergenlik dönemi sorunları. *DTCF Dergisi*, 53(1).
- Aksoy, A. B., Kılıç Ş.ve Kahraman, Ö. G.(2009). Asya kültürlerinde ebeveynlik stilleri ve uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 18, 2: 14-25.
- Ateş, F. B. ve Çeçen-Eroğlu, A. R. (2017). Ergenlerde görülen kuraldışı davranışların yordanmasında anne-baba evlilik çatışması ve çocukluk örselenme yaşantılarının rolü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(3), 171-183.
- Atik, Z. E., Çoban, A. E., Çok, F., Doğan, T. ve Karaman, N. G. (2014). Akran İlişkileri Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 433-446.
- Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsayı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye.

- Balat, G. U., ve Akman, B. (2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.14, (2), 175183.
- Baldwin, A. L., Kalhorn, J. ve Breese, F. H. (1945). Patterns of parent behavior. *Psychological Monographs*, 58, (3), i.
- Barber, B. K. ve Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. B. K. Barber (Der.), *Intrusive Parenting: How Psychological Control Affects Children and Adolescents*. Washington, DC : American Psychological Association Press.
- Bateson, G., Jackson, D., Haley, J. ve Weakland J. H. (1956). Toward a theory of schizophrenia. *Behavioral Science*. 1 (4): 251-264.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*. 37/4, p 887, 21p.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*. 4/1, 1-103.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51(6), 1173.
- Bayraktar, F., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2009). Liseli ergenler ve üniversiteli gençlerde benlik saygısı: Ebeveyn ve akrana bağlanma, empati ve psikolojik uyum değişkenlerinin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63): 48-63.
- Bean, R. A., Bush, K. R., McKenry, P. C. ve Wilson, S. M. (2003). The impact of parental support, behavioral control, and psychological control on the academic achievement and self-esteem of African American and European American adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 18, 523-541.
- Belsky, J. (1981). Early human experience: A family perspective. *Developmental Psychology*. 17: 3-23.
- Bowen, M. (1966). The use of family theory in clinical practice. *Comprehensive Psychiatry*, 7, 345-374.

- Bradford, K., Barber, B. K., Olsen, J. A., Maughan, S. L., Erickson, L. D., Ward, D., ve Stolz, H. E. (2003). A multi-national study of interparental conflict, parenting and adolescent functioning: South Africa, Bangladesh, China, India, Bosnia, Germany, Palestine, Colombia and the United States. *Marriage and Family Review*. 35 (3/4), 107-138.
- Buchanan, C. M., Maccoby, E. E. ve Dornbusch, S. M. (1991). Caught between parents: Adolescents' experience in divorced homes. *Child Development*, 62, 1008–1029.
- Buehler, C. ve Gerard, J. M. (2002). Marital conflict, ineffective parenting and children' s and adolescent' s maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 64, 78- 92.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: W. H. Freeman and Company.
- Cotton N. S. (1985). *A developmental model of self-esteem regulation*. *Direction in Psychiatry* 5.
- Cowan, P.A. ve Cowan, C.P. (2004). From family relationships to peer rejection to antisocial behavior in middle childhood. In J.S. Kupersmidt, & K.A. Dodge,(Eds). *Children's peer relations: From development to intervention*, 159–177. Washington, DC: American Psychological Association.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. T. (1996). Emotional security as a regulatory process in normal development and the development of psychopathology. *Development and Psychopathology*, 8, 123–139.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. T. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 43 (1), 31-63.
- Cummings, E. M. ve Davies P. T. (2010). *Marital conflict and children: An emotional security perspective*. New York: The Guilford Press.
- Cummings, E.M., Schermerhorn, A.C., Davies, P.T., Goeke-Morey, M.C. ve Cummings, J. S. (2006). Interparental discord and child adjustment:

- Prospective investigations of emotional security as an explanatory mechanism. *Child Development*, 77, 132–152.
- Cummings, E. M., Zahn-Waxler, C., ve Radke-Yarrow, M. (1981). Young children's responses to expressions of anger and affection by others in the family. *Child Development*. 52, 1274-1282.
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana-baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6, (3), 415-431.
- Çuhadaroğlu, F. (2000). Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim Özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi* 21(6), 863-868.
- Dadds, M. R., Atkinson, E., Turner, C., Blums, G. J. ve Lendich, B. (1999). Family conflict and child adjustment: Evidence for a cognitive-contextual model of intergenerational transmission. *Journal of Family Psychology*, 69, 124-139.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: Integrative model. *Psych B*. 113: 487-496.
- Davies, P. T. ve Cummings, E. M. (1998). Exploring children's emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment. *Child Development*, 69, 124-139.
- Davies, P. T., Forman, E. M., Rasi, J. A. ve Stevens, K. I. (2002). Assessing children's emotional security in the interparental relationship: The security in the interparental subsystem scales. *Child development*, 73, (2), 544-562.
- Davies, P. T., Myers, R. L. ve Cummings, E. M. (1996). Responses of children and adolescents to marital conflict scenarios as a function of the emotionality of conflict endings. *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 1-21.
- Demir, S. (1997). *Aile içi şiddetin çocuk açısından değerlendirilmesi*.
Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Dornbusch, M. S. (1989). The sociology of adolescence. *Annual Review of Sociology*, 15, 233-259.

- Dünya Sağlık Örgütü. Promoting the health of young people in Custody, 7.
- El-Sheikh, M., Buckhalt, J. A., Keller, P. S., Cummings, E. M., ve Acebo, C. (2007). Child emotional insecurity and academic achievement: The role of sleep disruptions. *Journal of Family Psychology, 21*, 29–38.
- Erbil, N., Divan, Z. ve Önder, P. (2006). Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 10*, (10), 7-16.
- Erel, O. ve Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent–child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 118*, 108–132.
- Erikson, E. (1959). *Identity and the Life Cycle*. New York: International Universities Press.
- Eriş, Y. ve İkiz, F. E. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkileri. *Turkish Studies, 8*, (6), 179-193.
- Fincham, F. D. (1998). Child development and marital relationships. *Child Development, 69*, (2), 543-574.
- Gizir, C. A. (2016). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(28).
- Gordis, E. B., Margolin, G., ve John, R. S. (1997). Marital aggression, observed parental hostility, and child behavior during triadic family interaction. *Journal of Family Psychology, 11*, 76–89.
- Grych, J. H. (1998). Children’s appraisals of interparental conflict: Situational and contextual influences. *Journal of Family Psychology, 12*, 437–453.
- Grych, J. H. ve Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children’s adjustment: Cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin, 108*, 267-290.

- Grych, J. H., Fincham, F. D., Jouriles, E. N. ve Mc Donald, R. (2000). Interparental conflict and child adjustment: Testing the mediational role of appraisals in the cognitive contextual framework. *Child Development*, 71, 1648- 1661.
- Grych, J. H., Harold, G. T. ve Miles, C. J. (2003). A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and childadjustment. *Child Development*, 74, 1176-1193.
- Grych, J.H., Seid, M., ve Fincham, F.D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The children's perception of interparental conflict scale. *Child Development*, 63, 558-572.
- Harold, G. T. ve Conger, R. (1997). Marital conflict and adolescent distress: The role of adolescent awareness. *Child Development*, 68, 330–350.
- Harter, S. (1983). *The Development of the Self-Esteem*. Handbook of Child Psychology: Social and Personality Development. In M. Hetherington (ed.). New York: Wiley.
- Henggeler, S.W. (1989). *Delinquency in Adolescence*. Nowburry Park, London: Sage Publication, Inc.
- İnanç, B. Y., ve Yerlikaya, E. E. (2017). Kişilik kuramları. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-339.
- Jouriles, E. N., Spiller, L. C., Stephens, N., McDonald, R., ve Swank, P. (2000). Variability in adjustment of children of battered women: The role of child appraisals of interparent conflict. *Cognitive Therapy and Research*, 24, 233–249.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kaner, S. (2000). Akran ilişkileri ölçeği ile akran sapması ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33, (1-2); 28-36.

- Karakaya, I., Coşkun, A. ve Ağaoğlu, B. (2006). Yüzücülerin depresyon, benlik saygısı ve kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7, (3), 162-166.
- Katz, L. F. ve Woodin, E. M. (2002). Hostility, hostile detachment, and conflict engagement in marriages: Effects on child and family functioning. *Child Development*, 73, 636-652.
- Keller, P. ve El-Sheikh, M. (2011). Children's emotional security and sleep: Longitudinal relations and directions of effects. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52, (1), 64-71.
- Kerig, P. K. (1998). Moderators and mediators of the effects of interparental conflict on children's adjustment. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26, 199-212.
- Ketsetsiz, M., Ryan B. A. ve Adams, G. R. (1998) Family processes, parent-child interactions, and child characteristics influencing school-based social adjustment. *J Marriage* 60: 374-387.
- Kındap, Y., Sayıl M. ve Kumru, A. (2008). Anneden algılanan kontrolün niteliği ile ergenin psikososyal uyumu ve arkadaşlıkları arasındaki ilişkiler: Benlik değerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23, (61): 92-107.
- Kızıldağ, Ö. ve Şendil, G. (2006). Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkilerin bilişsel bağlamsal çerçeve açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları/Studies in Psychology*, 26, 1-20.
- Kitzmann, K. M. ve Cohen, R. (2003). Parents' versus children's perceptions of interparental conflict as predictors of children's friendship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20 (5), 689-701.
- Korkmaz, M. ve Uysal, Ş. (1996). Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.*
- Köse, N. (2015). Ergenlerde akran ilişkilerinin mutluluk düzeyine etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 1-6.

- Kuzgun, Y. (1972). Kendini gerçekleştirme. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10(0), 162-172.
- Kuyucu, E. S., Akyüz, D. ve şendil, T. G. (2017). Duygusal Güvenlik leği'nin (11-13 Yaş ocukları İçin) Revize Edilmesi. *Psikoloji alışmaları Dergisi*, 37, (2), 75-94.
- La Greca, A. M. (1990). Issues and perspectives on the child assessment process. In A. M. La Greca (Ed.), *Through the eyes of the child: Obtaining self-reports from children and adolescents*, 3–17. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbusch, S.M. (1991) Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62: 1049-1065.
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983) *Socialization in the context of the family: Parent-child interaction*. P.H.
- Martin, S. E. ve Clements, M. L. (2002). Young children's responding to interparental conflict: Associations with marital aggression and child adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 11, (2), 231-245.
- Mechanic, D. ve Hansell, S. (1989). Divorce, family conflict and adolescents' well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 30, 105-116.
- Mussen, E.M. Hetherington (Eds.). *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development* (pp. 1-101) New York: Wiley.
- zkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Öztürk, N., Kutlu, M. ve Atlı, A. (2011). Anne baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejileri üzerindeki etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2).
- Pallant, J. (2007). *SPSS survival manual* (3rd ed.) New York, NY: Open University Press.

- Parke, R. D., Kim, M., Flyr, M., McDowell, D. J., Simpkins, S. D. ve Killian, C.M. (2001). Managing marital conflict: Links with children's peer relationships. In J.H. Grych, & F.D. Fincham (Eds.), *Interparental conflict and child development*, 291–314. New York: Cambridge University Press.
- Parlaz, E. A., Tekgöl, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Pawlak, J. L. ve Klein, H. A. (1997). Parental conflict and self-esteem: The rest of the story. *The Journal of Genetic Psychology*, 158, (3), 303-313.
- Piers, E. V. ve Harris, D. B. (1969). *Children's self-concept scale*. Nashville, Tenn.: Counselor Recordings and Tests.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Sandler, I. N., Tein, J.-Y. ve West, S. G. (1994). Coping, stress, and psychological symptoms of children of divorce: Across-sectional and longitudinal study. *Child Development*, 65, 1744–1763.
- Smith, C. ve Sandhu, D. S. (2004). Toward a positive perspective on violence prevention in schools: Building connections. *Journal of Counseling and Development*, 82, (3), 287 – 293.
- Smith, M. B. (1968). *Attitude Change International Encyclopedia of The Social Sciences*. Crowell and Mac Millan.
- Snyder, J. R. (1998). Marital conflict and child adjustment: What about gender?. *Developmental Review*, 18, (3), 390-420.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13, (25), 42-59.
- Sümer, N. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Culturally Relevant Parenting Predictors of Attachment Security: Perspectives from Turkey*. In P. Erdman & N. Kok Mun (Eds.).

- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev: F.Çok), Ankara: İmge Kitabevi
- Şirvanlı Özen, D. (2009). Ergenlerde anneden algılanan kabul/ilgi ile benlik algısı arasındaki ilişki: Babadan algılanan kabul/ilginin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12, (24): 28-38.
- Thurstone, L. L. (1931). The measurement of social attitudes. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 26, (3), 249.
- Tufan, E. ve Güdek, B. (2008). Piyano dersi tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1).
- Tümkaya, S., Çelik, M. ve Aybek, B. (2013). Ergenlerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen sosyal yaşantı değişkenlerinin incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 24, 163-178.
- Ulu, İ. P. ve Fışiloğlu, H. (2004). Çocukların evlilik çatışmasını algılaması ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7, (14), 61-75.
- Uyanık Balat, G. ve Akman, B. (2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı:2. 175-183.
- Ünal, B. (2012). *Early maladaptive schemas and well-being: Importance of parenting styles and other psychological resources*. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara.
- Ünal, S. (2013). Sistemik aile terapilerinde temel kavramlar. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 6(1), 32-37.
- Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M. ve Atıcı-Kılıç, M. (2004). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Yenidünya, A. (2005). *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-baba tutum ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7, (3), 160-172.

Yılmaz, F. (2014). *Ortaokul 6., 7., 8. sınıf öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne-Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Ekler

Ek A.EBEVEYN ONAM FORMU

Bu çalışma Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Bitirme Tezi kapsamında, Dr. Öğr. Üyesi Berna Akçınar Yayla danışmanlığında, Sedef Olcay Atıcı tarafından yürütülmektedir. Araştırma kapsamında, ergenlik çağındaki bireylerin duygusal güven seviyeleri ve bununla ilişkili olan gelişimsel neden ve sonuçlar araştırılacaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için çocuklarınızın bazı anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız.

Katılmasına izin verdiğiniz takdirde, çocuğunuz anketi okulda ders saatinde dolduracaktır. Çocuğunuzun cevaplayacağı soruların onun psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Çocuğunuzun dolduracağı anketlerde cevapları kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla, araştırma ekibi tarafından kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra çocuğunuz çalışmadan ayrılma hakkına sahiptir. Araştırma sonuçlarının özeti tarafımızdan çocuğunuzun okuluna ulaştırılacaktır.

Anketleri doldurarak bize sağlayacağınız bilgiler çocukların duygusal güven seviyelerini etkileyen faktörlerin saptanmasına önemli bir katkıda bulunacaktır. Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini kullanarak bize yöneltebilirsiniz.

sedef.atici@isik.edu.tr

Lütfen bu araştırmaya katılmak konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun geleni işaretleyerek belirtiniz ve bu formu çocuğunuzla okula geri gönderiniz.

- A) Bu araştırmaya çocuğum'nın katılımcı olmasına izin veriyorum. Çalışmayı istediğimiz zaman yarıda kesip bırakabileceğimizi biliyorum ve verdiğimiz bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını;

Kabul Ediyorum ()

Kabul Etmiyorum ()

Ebeveyn Adı-Soyadı.....

İmza

Ek B. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE VERİ FORMU

Katılımcı Numarası:

Cinsiyeti: Kadın _____ Erkek _____

Yaşı:

Yaşadığı Şehir:

Anne-Baba Medeni Durumu: Birlikte _____ Boşanmış _____ Ayrı yaşıyor _____

Annenizin eğitim durumu nedir?

- İlkokul mezunu değil
- İlkokul mezunu
- Lise mezunu değil
- Lise mezunu
- Üniversite ya da yüksek okul

Babanızın eğitim durumu nedir?

- İlkokul mezunu değil
- İlkokul mezunu
- Lise mezunu değil
- Lise mezunu
- Üniversite ya da yüksek okul

Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık olarak ne kadardır?

- * 0 - 1500 TL
- * 1500 – 2500 TL
- * 2500 – 3500 TL
- * 3500 – 4500 TL
- * 4500 TL ve üzeri

Ek C.ÇOCUKLARIN EVLİLİK ÇATIŞMASINI ALGILAMASI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki her bir soruda, en uygun olan yalnızca bir kutuyu işaretleyiniz.

	Doğru	Bazen-Biraz Doğru	Yanlış
1. Anne-babamın tartışıklarını hiç görmedim.			
2. Anne- babam tartışıklarında genellikle sorunu çözerler.			
3. Anne- babam sık sık benim okulda yaptıklarım yüzünden tartışırlar.			
4. Anne- babam tartışırken çıldırımı gibi olurlar.			
5. Anne- babam tartışıklarında korkarım.			
6. Anne- babamın tartışmaları benim suçum değil.			
7. Anne- babam benim bildiğimin farkında değiller ama onlar çok tartışırlar.			
8. Anne- babam tartışmaları bittikten sonra bile birbirlerine olan kızgınlıkları devam eder.			
9. Anne- babam bir anlaşmazlıkları olduğunda sakince konuşurlar.			
10. Anne- babam tartışıklarında ne yapacağımı bilemem.			
11. Anne- babam yanlarında ben olsam bile birbirlerine sık sık kötü davranırlar.			
12. Anne- babam tartışıklarında bana ne olacak diye endişelenirim.			
13. Anne- babamın tartışmaları genellikle benim suçumdur.			

14. Anne- babamı sık sık tartışırken görürüm.			
15. Anne- babam bir konu hakkında anlaşamadıklarında genellikle bir çözüm bulurlar.			
16. Anne- babamın tartışmaları genelde benim daha önce yaptığım bir şeyler ile ilgilidir.			
17. Anne- babam tartıştıklarında kötü bir şey olacak diye korkarım.			
18. Anne- babam tartıştıklarında söylemeseler bile benim suçum.			
19. Anne- babam çok az tartışırlar.			
20. Anne- babam tartıştıklarında genellikle hemen barışırlar.			
21. Anne- babam genellikle benim yaptığım şeyler yüzünden tartışırlar.			
22. Anne- babam tartıştıklarında onları durdurmak için hiçbir şey yapamam.			
23. Anne- babam tartıştıklarında ikisinden birine bir zarar gelecek diye korkarım.			
24. Anne- babam evde sıkça birbirlerinden şikayet ederler.			
25. Anne- babam tartışırken çok az bağırlar.			
26. Anne- babam sık sık ben yanlış bir şey yaptığımda tartışmaya başlarlar.			
27. Anne- babam tartışırken bir şeyler kırar veya fırlatırlar.			
28. Anne-babam tartışmaları bittikten sonra birbirlerine arkadaşça davranırlar.			

29. Anne-babam tartışıklarında bana da bağıracaklarından korkarım.			
30. Anne-babam tartışıklarında beni suçlarlar.			
31. Anne-babam tartışırken birbirlerini itip kakarlar. 32. Anne-babam tartışıklarında boşanabilirler diye korkarım.			
33. Anne-babam tartışmaları bittikten sonra birbirlerine kötü davranmaya devam ederler.			
34. Anne-babamın tartışmaları genellikle benim hatam değildir.			
35. Anne-babam tartışırken benim söylediğim hiçbir şeyi dinlemezler.			

Ek D.ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki anlatımlarla ilgili olarak size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

5. Kendimle gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

7. Genel olarak kendimden memnunum.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

8. Kendime karşı daha fazla saygı duymayı isterdim.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.

- a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok yanlış

Ek E. DUYGUSAL GÜVENLİK ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki soruları son bir yılınızı düşünerek cevap veriniz. 1 ile 4 arasında sizin için en doğru olan şıkkı daire içine alınız.

kesinlikle doğru değil
biraz doğru
kısmen doğru
çok doğru

Annemle babam bir tartışma yaşadığında

1) Üzgün hissederim.	1	2	3	4
2) Korkmuş hissederim.	1	2	3	4
3) Biri ya da her ikisi için üzülürüm.	1	2	3	4
4) Bana kızgın olduklarını hissederim.	1	2	3	4
5) Benim hatamış gibi hissederim.	1	2	3	4
6) Ailemizin geleceği için endişelenirim.	1	2	3	4
7) Ailemin ileride ne yapacağı konusunda endişelenirim.	1	2	3	4
8) Beni suçladıklarını düşünürüm.	1	2	3	4
9) Ayrılıp ayrılmayacaklarını ya da boşanıp boşanmayacaklarını merak ederim.	1	2	3	4

Annemle babam tartıştıktan sonra

10) Bütün günüm berbat olur.	1	2	3	4
11) Kendimi sakinleştiremem.	1	2	3	4
12) Kötü duygularımdan kurtulamam.	1	2	3	4

Ek F. ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine **4**;
BİRAZ BENZİYORSA **3**;
BENZEMİYORSA **2**;
HİÇ BENZEMİYORSA **1** yazınız.

	1. Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
	2. Annem ve babam büyüklerle tartışmam gerektiğini söylerler.
	3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
	4. Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
	5. Annem ve babam bazı konularda “ sen kendin karar ver ” derler.
	6. Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
	7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
	8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmam gerektiğini söylerler.
	9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
	10. Annem ve babamla her tartıştımda bana “ büyüdüğün zaman anlarsın ” derler.
	11. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
	12. Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
	13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
	14. Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
	15. Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
	16. Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
	17. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
	18. Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı(X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet

Hayır

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce

6
5
4

8:00 – 8:59 arası

9:00 – 9:59 arası

10:00 – 10:59 arası

11:00 ya da daha geç

İstediğim saate kadar

3
2
1

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet

Hayır

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir?

8:00'den önce

8:00 – 8:59 arası

9:00 – 9:59 arası

6
5
4

10:00 – 10:59 arası

11:00 ya da daha geç

İstediğim saate kadar

3
2
1

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21 Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,	1	2	3
22 Boş zamanlarınızda ne yaptığını,			
23 Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,			

Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

	Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır
24 Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,	1	2	3
25 Boş zamanlarınızda ne yaptığın,			
26 Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,			

Ek G. AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, gençlerin arkadaşları ile ilişkilerinde yaşadıklarını ve hissettiklerini ölçmek amacı ile hazırlanmıştır. Sizden istenen her ifadeyi dikkatle okuyup, her ifade için 5 yanıt seçeneğinden birini kitapçık üzerinde ilgili yere işaretlemenizdir. İçtenlikle cevaplamanız araştırmanın sağlığı bakımından çok önemlidir. Yanıtlarınız gizli tutulacak ve hiçbir kişi ya da kuruluşa bildirilmeyecektir. Katkılarınız için teşekkür ederim.

		Her zaman	Sık sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1.	Arkadaşlarım beni severler.					
2.	İşler yolunda gitmediğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.					
3.	Arkadaşlarımı korumak için gerektiğinde yalan söylerim.					
4.	Arkadaşlarım düşüncelerimi duymaktan hoşlanırlar.					
5.	Arkadaşlarımın başı polisle derde girse, onları korumak için yalan söylerim.					
6.	Ailemle ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla konuşurum.					
7.	Kendimi kötü hissettiğimde arkadaşlarımı aramak beni rahatlatır.					
8.	Arkadaşlarıma güvenirim.					
9.	Arkadaşlarıma gerçekleri söyleyecek kadar güvenirim.					
10.	Arkadaşlarım bana saygı duyarlar.					
11.	Arkadaşlarımla birbirimizi çok severiz.					
12.	Arkadaşlarım bana ilgi gösterirler.					
13.	Arkadaşlarım sorunlarımla ilgilenirler.					
14.	Annemin ve babamın, beni anlayıp anlamadıklarını arkadaşlarımla konuşurum.					
15.	Sorunlarım olduğunda arkadaşlarım bana yardım ederler.					
16.	Arkadaşlarım düşüncelerime önem verirler.					

17.	Arkadaşlarım beni bir belaya sürükleseler bile, yine de onlarla olurum.					
18.	En iyi arkadaşım gibi olmak isterim.					

Özgeçmiş

Sedef Olcay ATICI. 1994 yılında Aksaray’da doğdu. Lisans öğrenimini 2012-2016 (Haziran) yılları arasında Işık Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji(İngilizce) bölümünde tamamladı. Lisans eğitiminin bir senelik süresi boyunca üniversite bünyesinde, ücretli öğrenci asistanı olarak görev aldı. Mezun olduktan bir sene sonra Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı’nda yüksek lisans programına başladı. Yüksek Lisans eğitimi süresince Erenköy Ekip Norma Razon’da stajını tamamladı. 2016 yılında İstanbul’da Dr.Gürkan Kubilay Obezite Kliniği’nde psikolog olarak çalışma hayatına başladı. Hazırlamış olduğu yüksek lisans tezi ile IX. Işık Savaşır Klinik Psikoloji Sempozyumu’nda sözel bildiri sunumu yapmıştır.